

BEZBJEDNOST

Jun 2008 • broj 3 • godina I

MAGAZIN

www.cir.cg.yu

**Srbija
zaglavila
na pola
puta**

INTERVJU: RODERIK MUR

**NATO neće
kolabirati
bez Crne Gore**

**Crna Gora
Ministarstvo odbrane**

Magazin
Bezbjednost
Izdavač
Centar za
međunarodne odnose
Crne Gore

Osnivač i direktor
mr **Savo Kentera**

Glavni i odgovorni
urednik
Dušica Tomović

Redakcija
Neđeljko Rudović
Danilo Mihajlović
Marijana Bojanić
Siniša Luković

Uređivački odbor
Savo Kentera
Dragan Samardžić
Petar Baucal
Jack Petri
Petar Krstajić

Lektor
Goran Popović

Prevod
Sonja Papak

Tehnički urednik
Budimir Bukilić

Fotografije
Aleksandar Jaređić
www.nato.int
www.vcg.cg.yu
Arhiva Bezbjednosti

Dizajn naslovne strane
Željko Krgović

Sekretar redakcije
Jelena Vujović
Tel/fax
+382 (0)20 60 10 50
+382 (0)20 60 10 51

e-mail:
redakcija@cir.cg.yu

Štampa
Kolor press
Lapovo

Crna Gora

Ako želite izazov
pridružite nam se! **23**

32 Povratak na
pravi kurs

40 Motiv novac
a ne mir
Global

46
Kuda ide NATO?

Top story
11 Srbija zaglavila
na pola puta

Znaju oni koje
to interesuje **20**

Kilometri pod
kontrolom **28**

36 Kosovo –
američki projekat
Region

SADRŽAJ

SLJEDEĆI BROJ MAGAZINA BEZBJEDNOST IZLAZI U SEPTEMBRU 2008.

Projekat je realizovan uz podršku Ambasade Velike Britanije u Podgorici

JUN 2008

BEZBJEDNOST **3**

Crna Gora je izabrala svoj put. Postaće dio savremene Evrope, dio modernog i civilizovanog svijeta, dio prestižnog kluba najmoćnijih i najrazvijenijih zemalja svijeta... Sprovode se reforme u svakom segmentu društva, neophodne za dostizanje minimuma koji se traži od bilo koje zemlje koja želi postati dio Evrope.

I još mnogo toga...svakog dana dnevna štampa i ostali mediji prepuni su informacija o tome kako želimo u NATO i Evropu. I dobro je da je tako...ali je možda pravo pitanje da li je zaista tako.

Crna Gora je upravo proslavila dvije godine od obnove nezavisnosti. Od tog 21. maja 2006. godine do danas uradili smo zaista mnogo kako bi Crnu Goru približili savremenoj Evropi. Primljeni smo u program Partnerstvo za mir, potpisali Sporazum o asocijaciji i pridruživanju sa EU, donijeli niz zakona u oblasti bezbjednosti, sproveli veliki broj reformi koje su bile neophodne u tom sektoru, ali i u ostalim segmentima društva. Takođe smo i započeli sa implementacijom Komunikacione strategije o evroatlantskim integracijama i „uspješno“ implementirali sve zadatke iz prvog šestomjesečnog plana.

Međutim, gdje je Crna Gora u realnosti danas? Šta smo suštinski promijenili i uradili da bi Crnu Goru približili najmoćnijoj alijansi na svijetu, NATO-u, i koje smo to zaista ključne reforme sproveli da bi našu zemlju približili EU?

Odgovor je – nedovoljno i malo!

Pred Crnom Gorom tek predstoji veliki posao koji se mora odraditi. I ne bi se trebalo zanositi i slijepo vjerovati kada neko sa strane dođe i potapše nas po ramenu uz riječi: „samo tako nastavite...odlično napređujete...primjer ste svima ostalima...“. Naravno da nam niko nikada neće sasvim otvoreno reći da određene stvari ne radimo dovoljno dobro, a posebno kvalitetno, već će na kraju samo sumirati rezultate i konstatovati da ne ispunjavamo minimum uslova koji su neophodni za ulazak u jedno ovako moderno društvo.

Veoma često se pominju i ruske investicije u Crnoj Gori, koje zaista nijesu zanemarljive, te se sve poistovjećuje i dovodi u vezu sa sasvim očiglednom inertnošću određenih institucija da preduzmu adekvatne korake na rješavanju zadataka koji su neophodni u čitavom ovom procesu. Sa druge strane ne bi trebalo zaboraviti da je devedesetih godina prošlog vijeka tadašnji a i sadašnji predsjednik Vlade, g-din Milo Đukanović, veoma mudro i pametno izabrao za svog partnera Zapad, odnosno SAD, i na taj način, svidjelo se to nekima ili ne, sačuvao zemlju od velike katastrofe koja je mogla uslijediti da nije postupio na takav način.

Vjerujem da će i ovog puta premijer znati da izabere pravog partnera kao što je to nekada i uradio, te da apsolutno neće biti govora o bilo kakvim rezervama, ustupcima ili bilo kakvim drugim insinuacijama koje bi mogle nagovijestiti promjenu spoljnopolitičkog kursa Crne Gore prema nekom drugom partneru.

Savo Kentera

U organizaciji Euro-atlantskog kluba, a uz podršku Ambasade SAD u Podgorici, na sjeveru Crne Gore realizovana je prva faza projekta "Speker Tour Montenegro 2008". Cilj projekta je upoznavanje građana o prednostima ulaska u NATO. Nakon toga, realizacija projekta nastavljena je i u opštinama na primorju, uz podršku NATO-a.

OUR MONTENEGRO 2008

KADA je prije 18 mjeseci stigao u Podgoricu, nakon što je pokrивao skoro sve zemlje regiona u ime Stejt Departmenta, saradnja Crne Gore i SAD na bezbjednosnom planu počela je mnogo snažnije da se razvija. Prvo je potpisan SOFA sporazum, onda je Nacionalna garda Mejna postala partner Vojske Crne Gore, da bi u decembru bio potpisan sporazum o podršci SAD o uništavanju viška naoružanja iz crnogorskih vojnih skladišta.

Ambasador SAD Roderik Mur kaže da „obje naše zemlje mogu da budu ponosne na ogroman napredak“, da postoji stalna razmjena posjeta zvaničnika na visokom nivou i da mu je sada cilj da „što više mladih ljudi pošalje da posjete SAD“ i da je „sve više američkih biznismena zainteresovano za Crnu Goru“.

„Jedan od mojih prioriteta je da pokušam da privučem više američkih investitora u Crnu Goru. SAD su na 11. mjestu na listi stranih investitora u Crnoj Gori i ja mislim da to nije odgovarajući nivo, imajući u vidu veličinu američke ekonomije i činjenicu da su američke kompanije veoma uspješne u ostalim zemljama u ovom regionu.“

NATO neće kolabirati bez Crne Gore

Piše:
NEĐELJKO
RUDOVIĆ

Postoje ogromne mogućnosti za ulaganja i mislim da Vlada Crne Gore iskreno želi da privuče američke privrednike. Da, ali investitori dolaze ondje gdje je sigurno.

Šta mislite o bezbjednoj situaciji u regionu s obzirom da crnogorski zvaničnici, kada govore o potrebi ulaska u NATO, kažu da još postoje bezbjednosne prijetnje u regionu?

Neko je rekao da je „kapital kukavica“ i da „novac slijedi bezbjednost“ i ja u to vjerujem. Postoje snažni indikatori da su zemlje koje su ušle u NATO u posljednjih 10 godina ekonomski napredovale, da je rastao njihov GDP u najvećem broju slučajeva i da su imali značajno veće

INTERVJU

Pošto Crna Gora ima sporazum sa SAD na polju reforme sistema odbrane i vojske, zašto bi joj onda trebao NATO?

SAD je članica NATO-a i naša vizija bezbjednosti Crne Gore je neodvojiva od vizije ostalih članica. Imamo iste ciljeve – profesionalizacija i reforma Vojske, to je nešto što SAD i ostale članice NATO-a podržavaju. Ako Crna Gora to ne želi da uradi, odbrana bi je mnogo više koštala jer bi morala da finansira vjerovatno nepotreban sistem odbrane, sa tenkovima i avionima, što vama vjerovatno ne treba. To vam sigurno ne treba ako ste u NATO-u jer bi onda NATO avijacija i mornarica to mogle da rade umjesto vas. To je važna ekonomska korist.

Protivnici ulaska Crne Gore u NATO tvrde da SAD dominiraju u Alijansi i da Crna Gora u stvari sluša SAD, a ne NATO?

Svaka zemlja u NATO-u ima isto pravo glasa i sve se odluke donose konsenzusom. Na primjer, prije samita u Bukureštu SAD su otvoreno tražile da se Ukrajini i Gruziji dozvoli članstvo u Akcionom planu za članstvo (MAP), ali neke druge članice su se tome protivile i odluka nije donijeta. Oni koji vjeruju da je NATO samo produžetak SAD pokazuju fundamentalno nerazumijevanje šta je NATO. SAD sa Crnom Gorom ima odlične partnerske odnose, ali to ne znači da SAD na neprimjeren način utiče na Crnu Goru.

strane investicije, čak i nakon ulaska u Partnerstvo za mir.

Što se tiče bezbjednosne situacije u regionu, ona napreduje iz godine u godinu. Lako je biti pesimističan, ali pogledajte unazad i podsjetite se što je bilo sredinom 90-tih. Ipak, bilo bi neodgovorno od mene da umanjim mogućnost nestabilnosti.

Na što konkretno mislite?

I dalje postoje prijetnje bezbjednosti u ovom dijelu svijeta. Pogledajte što se desilo u Makedoniji tokom izbora. Ja mislim da je za malu zemlju kao što je Crna Gora važno da prepozna potrebu da bude dio većeg sistema kolektivne bezbjednosti jer to vodi stabilizaciji. I ono što ne smije da se previdi, posebno u 21. vijeku, je da prijetnje ne dolaze nužno iz susjednih zemalja. Mnoge zemlje, uključujući i veliki broj onih koje nijesu u NATO-u, bile su napadnute od strane terorista posljednjih godina, na primjer. Mislim da svako treba toga da bude svjestan.

Što mislite da će biti reperkusije proglašenja nezavisnosti Kosovao na bezbjednosnu situaciju u regionu?

Moja zemlja čvrsto vjeruje da je nezavisnost Kosova i njeno priznanje najbolji način za dugoročnu stabilnost u ovom regionu. Zato smo odlučili da priznamo Kosovo

nastavak na sledećoj strani ...

...nastavak sa prethodne strane
 jer je situacija do 17. februara bila neodrživa. Neizsigurnost je preovladavala na Kosovu od 1999. i prije toga i podrivala bezbjednost u regionu. Mi vjerujemo, kao i tri četvrtine zemalja EU i 80% članica NATO-a, da će priznanje Kosova doprinijeti stabilnosti u regionu.

Da, ali što će se dešavati u regionu ako, recimo, Makedonija i Crna Gora, odluče da priznaju nezavisnost Kosova? Kakvi će onda biti odnosi sa Srbijom?

Mi želimo da Crna Gora i Srbija imaju odlične odnose. Bilo bi apsurdno da bude drugačije. Mi želimo da Srbije uspije. Srbija je stari prijatelj i saveznik SAD i vjerujemo da je u našem, a i u interesu Srbije da uspije i da se integriše u evroatlantske institucije kako bi postala prosperitetna i demokratska zemlja. Znamo da je Kosovo je veoma teško pitanje za Srbiju i za ostale zemlje regiona, uključujući Crnu Goru. Ali, mi sigurno ne bismo priznali Kosovo da smo mislili da će to štetiti bezbjednosti regiona.

Rekli ste nekoliko puta da očekujete da Crna Gora prizna Kosovo. Postoji li neki rok do kojeg očekujete da Crna Gora to uradi?

Nema roka. I nijesam rekao da očekujem nego da se nadam jer potpuno poštujemo činjenicu da je Crna Gora suverena država i da je to odluka koju će ona donijeti.

Mi smo objasnili zašto smo mi priznali Kosovo. A SAD

Potpisali ste sporazum sa Ministarstvom odbrane o uništavanju viška naoružanja u Crnoj Gori, ali su se pojavile spekulacije da je jedini cilj tog sporazuma bio da se unište "strele". Da li je to tačno?

Nije. Sporazum koji sam u decembru potpisao sa ministrom Vučinićem je bio mnogo širi od uništavanja "strela", on obuhvata mnogo tona mina, torpeda i druge municije kojoj je istekao rok trajanja, koja je nepotrebna i potencijalno opasna. I značajan dio je lociran blizu turističkih centara. Tako da mislim da je u interesu Crne Gore da ih eliminiše. "Strele" su važne jer širom svijeta slično oružje može da padne u pogrešne ruke i da im meta budu civilni avioni.

Ambasador Mur u razgovoru sa novinarom magazina "Bezbjednost"

nijesu same, mnogo drugih EU i NATO zemalja je priznalo Kosovo. Nadamo da će Crna Gora usaglasiti svoje pozicije sa partnerskim zemljama.

Neka istraživanja, koja nijesu objavljena, pokazala su da 16% građana misli da treba priznati Kosovo kao nezavisnu državu. Šta mislite o tome?

Nijesam to vidio, ali shvatam da je to vrlo osjetljivo pitanje. Putovao sam mnogo Crnom Gorom, uključujući oblasti koje su blizu Kosova i oblasti u kojima živi mnogo građana Crne Gore koji se osjećaju Srbima i znam da su strasti vrlo velike oko ovog pitanja. Takođe, znam da su Crna Gora i Srbija povezane na mnogo načina, diplomatski, istorijski, sa brojnim porodičnim vezama, da je to delikatno pitanje i da je važno da Crna Gora i Srbija imaju dobre odnose. Mi to želimo i nadamo se da će ljudi ovdje biti otvorenog uma jer postoji mnogo dezinformacija, pogotovo oko međunarodnog prava.

Što hoćete da kažete?

Da želim da vas uvjerim da SAD i ostale demokratske zemlje u EU i NATO koje su priznale Kosovo ne bi preduzele takav korak da misle da je to kršenje međunarodnog prava.

U Crnoj Gori se već mjesecima vodi oštra debata o eventualnom ulasku u NATO. Kako biste Vi običnom građaninu objasnili zašto smatrate da je za njega važno da Crna Gora bude dio Alijanse?

Nije moja i uloga moja zemlje da ubjeđujem bilo koga, to je odluka koju Crna Gora mora donijeti. NATO ne prisiljava zemlje da donesu tu odluku. Odluka treba da dođe izvorno od same zemlje. Poslije hladnog rata, preko 30 zemalja je tražilo da se priključi Partnerstvu za mir, uključujući Crnu Goru. Desetak zemalja je ušlo u NATO, što su prihvatili njihovi građani, tako da je važno pogledati što je njih motivisalo. Ja bih samo rekao da bi bilo u interesu građana Crne Gore da pažljivo razmotre ulazak u NATO.

A kada govorimo o argumentima, vi kao mala zemlja vjerovatno biste imali koristi od toga da ste dio većeg sistema kolektivne bezbjednosti i najjače alijanse u istoriji koja je očuvala mir u Evropi u posljednjih 60 godina i koja danas podupire širenje demokratije i slobode širom svijeta. Crna Gora bi vjerovatno imala interes da bude u toj Alijansi da utiče na donošenje odluka iznutra. Isto tako, pokazalo se da ulazak u NATO znači poboljšanje ekonomije.

Ali, podaci govore da crnogorska ekonomija napreduje i bez NATO-a?

To je faktor koji treba pogledati. Činjenica je da ulazak u NATO jača povjerenje potencijalnih investitora koji ne znaju mnogo o ovom regionu i o Crnoj

ostvarila vizija, koju je naš predsjednik izrekao, o Evropi slobodnoj, cjelovitoj i u miru. Ta vizija ne može biti ostvarena ako određene zemlje ostanu izvan.

Kako ste doživjeli najavu ministra Ročena da će Vlada, ako treba, sprovesti kampanju od vrata do vrata da bi ubijedila građane da Crna Gora treba da bude dio NATO-a?

U SAD se kampanja od vrata do vrata posmatra kao nešto vrlo pozitivno i to je vrlo važna komponenta američkih izbora. Ja sam tu izjavu shvatio kao želju ministra Ročena da pokuša da ubijedi građane da je u interesu Crne Gore da uđe u NATO. To je pokazatelj snažnog i efikasnog rukovodstva. Slagali se ili ne sa politikom Vlade, činjenica je da manjina građana sada podržava ulazak u NATO. Zato je politički riskantno zastupati stavove koje samo manji dio birača podržava, ali ova Vlada je odlučila da napravi analizu o prednostima i manama ulaska u NATO i ja poštujem što je Vlada odlučila da zauzme moguće nepopularan stav pokušavajući da ubijede ljude ove zemlje da je podrže.

Da li je odlazak crnogorskih vojnika u Avganistan i Irak obaveza ako Crna Gora želi dalje u integraciju u NATO?

To nije istina. NATO nema nadležnost da zahtijeva da zemlje članice šalju vojnike u misije, to je uvijek na državama članicama da odluče. Iako NATO pozdravlja učešće u mirovnim misijama, to nije obaveza i donosi se apsolutno na dobrovoljnoj osnovi.

Što biste Vi uradili da ste na mjestu crnogorskih zvaničnika kada biste donosili odluku da li da šaljete vojnike u misije u inostranstvu?

Pogledao bih benefite i nedostatke takve odluke. Benefiti su da ako želim da budem dio NATO-a, pokazao bih želju i sposobnost da doprinesem međunarodnoj bezbjednosti. Takođe, vojne snage moje zemlje bi dobile mogućnost da zajednički djeluju sa ostalima iz Alijanse što bi pomoglo njihovoj interoperabilnosti. Takođe bih procijenio da li bi to pomoglo bezbjednosti moje zemlje od prijetnji koje imaju izvorište van njenih granica, kao što su terorizam i prijetnje demokratiji.

A nedostaci?

Uvijek postoje rizici. Mnogo mladih ljudi i žena su izgubili živote. Ali u današnjem svijetu, u mojoj zemlji i u mnogim drugim zemljama, spremni smo da preuzmемо takve rizike kako bismo zaustavili terorizam i ostale prijetnje.

Kako svojim prijateljima u SAD opisujete Crnu Goru?

Stalno to radim. Baš juče sam mom dobrom prijatelju rekao da mora da dođe jer je riječ o zemlji koja je izuzetno lijepa. Objasnio sam mu da možemo na rafting, ronjenje, jedrenje, planinarenje, krstarenje jezerom, hrana je odlična... Toliko toga može da se radi u ovoj relativno maloj prelijepoj zemlji. Bila bi velika šteta da ne dođe.

A kako opisujete političku scenu?

Velika većina američkih turista nije zainteresovana za političku scenu. Interesovalo bi ih jedino ako se nešto zaista ružno dešava, a kako to nije slučaj, ja nemam razloga da ih ne ohrabrujem da dođu.

Gori i koji samo znaju da je ovo bila zona konflikata tokom 90-ih i da i dalje postoji neizvjesnost oko određenih pitanja kao što je Kosovo. Mislim da članstvo u velikom sistemu bezbjednosti koji dijeli iste vrijednosti može samo ohrabriti investitore da dođu.

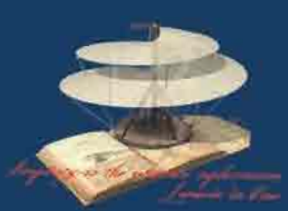
Zašto bi NATO tražio malu Crnu Goru za člana?

To je na Crnoj Gori da odluči. NATO neće kolabirati ako Crna Gora odluči da se ne pridruži. Mislim da bi to bilo korisno i za Crnu Goru i za region i za Evropu da bi se

AEROSPACE AND DEFENCE PRODUCTS

PYROCARTRIDGES

Piše:
**Danijel
Server**

Američki
Institut
za mir

Srbija zaglavila na **pola puta**

Najgora postizborna opcija za Srbiju bi bila rekonstrukcija saveza između DS-a i DSS-a koja je vladala od pada Miloševića

Koja god vlada bude na vlasti u Beogradu, EU i SAD moraju imati jedinstveni stav. Ambasadori bi trebalo da budu povučeni sve dok ne bude stvorena nova srpska politika usklađena sa SAD i EU.

nastavak na sljedećoj strani ...

Slovenija, Rumunija i Bugarska su članice EU i NATO-a, Hrvatska i Makedonija predstavljaju kandidate za članstvo u Evropskoj uniji, Albanija i Crna Gora će vjerovatno uskoro postati kandidati, dok je Bosna pred potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i asocijaciji (Stabilization and Association Agreement – SAA).

Kosovo je nezavisno, ali pod tutorstvom Evropske unije. Spora, ali postojana evropska struja nosi veći dio Balkana prema prosperitetnijoj budućnosti u sklopu zapadnog svijeta.

Nekada istaknuti predstavnik Balkana, Srbija, zaglavila je na pola puta. Potpisala je SAA, ali njezova primjena zavisi od uslova koje Beograd do sada nije bio voljan da ispuni. Majski parlamentarni izbori su predstavljali referendum o Evropi, a ishod je bio dvosmisljen. Rezultati ukazuju na to da većina građana Srbije naginje ka članstvu u Evropskoj uniji, a ispitivanja javnog mnjenja pokazuju da većina koja je za Evropsku uniju zaista predstavlja značajnu većinu, ali i dalje ostaje neizvjesno da li će politička partija koja naginje ka evropskom pravcu moći da pronađe održivu većinu u parlamentu.

Miloševićevi socijalisti — koji nijesu u potpunosti reformisani — održavaju ravnotežu između nacionalista koji žele da i dalje daju prioritet ponovnom preuzimanju suvereniteta nad Kosovom (bez duzanja ruke od Evrope) i njihovih suparnika koji žele da daju prioritet ulasku u Evropu (većina bez odustajanja od Kosova). Izgleda kao da su socijalisti više naklonjeni stajanja na

stranu prvih, a ne potonjih, pripremajući se da gradsku vladu u Beogradu oforme sa nacionalistima.

Izbor socijalista se svodi na sljedeće: mogu sebe ili definisati kao evropske socijaldemokrate, udružiti snage sa Demokratskom strankom (DS) i okrenuti Srbiju prema budućnosti u EU ili mogu da se drže Miloševićevih ambicija o velikoj Srbiji i da se pridruže radikalima koji će Srbiju okretati prema Moskvi koja nudi

pomoć po pitanju Kosova i alternativu u odnosu na EU i NATO.

Svakako, vlada oformljena oko DS-a predstavlja za Srbiju najbolju priliku za ubrzanje napretka prema EU kao i za pokušaj da sustigne Hrvatsku i Makedoniju. Nejasno je, ipak, koliko bi takva vlada trajala – ukoliko bi

Tomislav
Nikolić

Piše:
Dušan
Pavlović

Mobilizacija masa

Ako socijalisti smatraju da je glavni posao koji Srbiji predstoji u naredne četiri godine borba za očuvanje kosovskog zavjeta, prekid saradnje sa Haškim tribunalom i dalja destabilizacija Republike Srpske i Crne Gore, socijalisti će se odlučiti za koaliciju sa radikalima i Koštunicom; Ako, nasuprot tome, misle da su glavni izazovi novoj vladi otvaranje novih radnih mjesta, privlačenje investicija i briga za socijalno ugrožene i penzionere, onda će odlučiti da im partneri budu DS i EU

**Boris
Tadić**

Koštunica bi uprkos njegovom lošem rezultatu na izborima mogao i da se vrati na vlast, predstavljajući međunarodno prihvaćeno lice srpskog nacionalizma. Takva vlada bi imala ideološku koherentnost – radikali, socijalisti i Koštuničina Demokratska stranka Srbije (DSS) se slažu na prenaplašenoj važnosti zadržavanja Kosova i naginju prema savezu sa Rusijom i uzdržanom odnosu prema NATO-u koji se završava na Partnerstvu za mir (čiji je Srbija već član).

njena većina zavisila od socijalista, niti je jasno da li vlada koju podržavaju socijalisti može da iznjedri koherentni program ili da učini ono što je neophodno da bi se ostvarila implementacija SAA i približavanje Evropi, uključujući hapšenje i prebacivanje u Hag Ratka Mladića, osuđenika za ratne zločine.

Trenutno djeluje vjerovatnije da će se socijalisti odlučiti za vladu okupljenu oko radikala. Premijer Vojislav

Dok se Vašington i Brisel ježe od same pomisli o radikalima u vladi, nesumnjivo bi bilo bolje da na vlasti budu otvoreno nego kao nedavno u prikrivenom vidu. Glasali su sa vladom i učestvovali u patronatu nad industrijom u vlasništvu države, ali bez preuzimanja odgovornosti pošto nijesu imali ministre. U većini drugih balkanskih zemalja, ekstremni nacionalisti su došli na vlast kao stranke desnice demokratske orijentacije, a često nakon čišćenja svojih redova od najkriminalnijih elemenata.

PRIJEVREMENI parlamentarni izbori u Srbiji održani 11. maja pokazali su da nacionalistički obrazac mobilizacije masa još nije istrošen. To bi moglo da utiče na dalji razvoj političke situacije u Srbiji, bezbjednosnu politiku koju bi naredna Vlada mogla da vodi, a time i na bezbjednosnu situaciju u regionu.

Obrazac mobilizacije masa uspostavljen je 1987. godine kada je otvoren Kosovski problem, odnosno problem bezbjednosti Srba u multietničkom okruženju u kome oni nijesu činili apsolutnu većinu (Hrvatska, Bosna, Kosovo, Crna Gora). Bezbjednosna ugroženost Srba koja bi nastala kao posljedica politike stvaranja države u državi (Hrvatska, Bosna) koju su Srbi vodili na tim prostorima, povećavala je ugroženost Srba, čime se omogućivala mobilizacija javnog mnjenja u Srbiji. U prvi plan isticana su bezbjednosna, državna i nacionalna pitanja, čime su u drugi plan stavljana sva druga pitanja (razvoj i konsolidacija demokratskih ustanova, ekonomska i socijalna pitanja).

Taj obrazac pokušao je da iskoristi Vojislav Koštunica

kada je u martu zatražio od predsjednika Republike da raspusti Narodnu skupštinu i raspíše prijevremene izbore. On se nadao da će talas nacionalističke euforije i ozlojeđenosti izazvane proglašenjem nezavisnosti Kosova 17. februara, njegovoj stranci (DSS) i Srpskoj radikalnoj stranci, koje su u javnosti predstavljane kao jedini autentični čuvari srpskog nacionalnog interesa, donijeti ubedljivu pobjedu nad proevropskim partijama. Političke snage koje su biračko tijelo mobilisale na nacionalnim pitanjima prošle su daleko lošije nego što su očekivale, ali su, ipak, uspjele da sakupe oko 50% biračkog tijela. Za slabljenje nacionalističkog obrasca postoji nekoliko razloga. Prvo, proglašenjem nezavisnosti Kosova, nacionalnih tema kojima je moguće mobilisati javnost u Srbiji sve je manje. Preciznije rečeno, sve je manje teritorija na kojima bi Srbi mogli da se guraju u sukob sa ostalim etničkim grupama, što bi stvaralo osnov za mobilizaciju javnog mnjenja i vođenje nacionalističke politike van Srbije.

Na drugoj strani, osam godina politike privrednih reformi

Radikali nijesu izvršili čistke, ili veoma malo, ali šteta koju mogu nanijeti ako budu na vlasti je vjerovatno većim dijelom ograničena na samu Srbiju i Kosovo, a teško je zamisliti da mogu biti gori od Koštunice dok je vodio vladu sastavljenu od DS-a i DSS-a tokom proglašenja nezavisnosti Kosova u februaru kada je izgređnicima bilo dopušteno da razlupaju ne samo američku i druge ambasade, već i granične ispostave Ujedinjenih nacija na Kosovu.

Najgora postizborna opcija za Srbiju bi bila rekonstrukcija saveza između DS-a i DSS-a koja je vladala od pada Miloševića. Koštunica je nedvosmisleno pokazao svoj kapacitet da zloupotrebljava takvu vladu da bi usporio put Srbije ka Evropi, napravio probleme na

Vojislav
Koštunica

Kosovu i svrstao Srbiju uz Rusiju. Ponovno dovođenje DS-a u vladu sa njim bi Srbiju lišilo proevropske opozicije i omogućilo Koštunici da nastavlja sa ucjenjivanjima Zapada prijetnjama radikalnom alternativom ako bi on izgubio vlast.

Ponašanje Srbije kao posljedice proglašenja nezavisnosti Kosova nije bilo prikladno za jednu buduću državu Evropske unije. Škodilo je srpskim izgledima za privlačenje stranih investicija i umanjilo njen uticaj u međunarodnim tijelima. Srbija nastavlja da prijeti regionalnoj stabilnosti pokušavajući da nametne de fakto podjelu Kosova, što bi prije ili kasnije ugrozilo stabilnost ne samo Kosova, već i juga Srbije.

Ponašanje suprotno ovome trebalo bi da predstavlja osnov buduće politike Srbije, prije nego li proizvoljna i obmanljiva definicija koje su

u Srbiji dale su neke rezultate. BDP po glavi stanovnika se povećao od 2000. godine, prosječna plata je sa 40 eura 2000. godine povećana na 400 eura u aprilu 2008. godine, inflacija je svedena u podnošljive granice, poslovanje je postalo predvidljivije, veliki dio neefikasnih društvenih preduzeća je privatizovan, došle su i svježije direktne investicije, a stopa nezaposlenosti je u 2007. godini konačno počela da opada. Što je još važnije, uvedene su u red u javne finansije (usljed čega država sada može da računa na redovne i legalne prihode) i potpuno je revitalizovan bankarski sistem i berza. Jednom riječju, srednja klasa, koja je od suštinskog značaja za socijalne osnove održanja demokratskog poretka, ojačala je i počela da predstavlja branu avanturističkoj politici koja se u Srbiji (i van nje) vodila od 1987. godine. Ona se sve manje mobilise nacionalnim pitanjima, a sve više ekonomskom i socijalnom racionalnošću.

Slabljenje nacionalističkog obrasca imaće posljedice za politiku bilo koje naredne vlade Srbije, pogotovo za njenu bezbjednosnu politiku. Za sada je jedino izvjesno da će u narednoj Vladi Srbije biti Socijalistička partija Srbije (SPS), stranka koju je tokom 1990-ih predvodio Slobodan Milošević. SPS je u predizbornoj kampanji

vodila opreznu politiku: sa jedne strane, služila se jakom i nacionalističkom retorikom (izvedenom iz pomenutog obrasca), a sa druge naglasak stavljala na socijalna i ekonomska pitanja. SPS otuda momentalno ima izbor između dva bloka stranaka, jednog kojeg predvode nacionalističke stranke DSS i SRS, koje se zalažu za očuvanje nacionalističkog diskursa mobilisanja masa, i drugog, kojeg predvodi Demokratska stranka (DS) koji se zalaže za nastavak evroatlantskih integracija. Od čega će zavisi odluka koju će donijeti socijalisti? Odgovor na to pitanje istovremeno može da predstavlja indikator kakvu će politiku nova vlada Srbije voditi u naredne četiri godine. Socijalisti moraju da odgovore na pitanje koji su poslovi koji čekaju Srbiju u narednih nekoliko godina, šta su njihovi ciljevi i sa kime te poslove i ciljeve bolje mogu da ostvare. Ako socijalisti smatraju da je glavni posao koji Srbiji predstoji u naredne četiri godine borba za očuvanje kosovskog zavjeta, odbrana Srba na Kosovu politikom podjele Kosova, prekid saradnje sa Haškim tribunalom i dalja destabilizacija Republike Srpske i Crne Gore, socijalisti će se odlučiti za koaliciju sa radikalima i Koštunicom; ako, nasuprot tome, misle da su glavni izazovi novoj vladi otvaranje novih radnih mjesta, privlačenje investicija i –

političke partije «demokratske» a koje nijesu. Koja god vlada bude na vlasti u Beogradu, EU i SAD moraju imati jedinstveni stav. Ambasadori bi trebalo da budu povučeni sve dok ne bude stvorena nova srpska politika usklađena sa SAD i EU.

SAA ne bi trebalo da bude primjenjivan sve dok Srbija ne preda Ratka Mladića Hagu. Trebalo bi uhapsiti one koji su naređivali i učestvovali u napadima na kontrolne punktove unutar Kosova i suditi im u prištinskom sudu pod nadzorom Evropske unije.

Takođe je vrijeme da Brisel i Vašington kažu, koju god vladu Srbija da oformi, da bi pristupila EU, ona mora prvo da prizna nezavisnost Kosova. Pristupanje Kosova Ujedinjenim nacijama bi trebalo predstavljati uslov za ulazak Srbije u EU.

SAD i EU bi trebalo da budu voljne da sarađuju sa bilo kojom

Ivica Dačić

vladom u Beogradu koja ispuni takve razumne zahtjeve. Američki i evropski ambasadori bi trebalo da se vrate u Beograd kada Srbija okonča otpor prema legitimnim snagama reda i zakona na Kosovu i počne da sarađuje sa NATO-om i EU. Ako Srbija postigne punu saradnju sa Hagom, SAA bi trebalo svesrdno da bude primijenjen.

Vrijeme dvoznačnosti je prošlo. Srbija ima posljednju priliku da izabere Evropu. Prednosti toga su jasne. Posljedice biranja druge opcije, takođe, bi trebalo da budu pojašnjene.

Danijel Server (Daniel Serwer) je potpredsjednik Centara za inovaciju i postkonfliktne mirovne i stabilizacione operacije pri američkom Institutu za mir (United States Institute of Peace). U tekstu su iskazani njegovi lični stavovi.

što je za socijaliste od posebnog interesa – briga za socijalno ugrožene i penzionere, onda će odlučiti da im partneri budu DS i Evropska unija.

Iz toga kako će socijalisti razrješiti ovu dilemu, zavisiće i to koju će politiku voditi naredna Vlada Srbije. Vlada koju bi predvodila Demokratska stranka bi, iako verbalno ne bi bila ništa manje oštra od Vlade Vojislava Koštunice u nacionalističkoj retorici, u prvi plan istakla nastavak evropskih integracija, a na duži rok vjerovatno i obnovu atlantskih integracija, odnosno reaktivaciju pitanja u članjenja Srbije u NATO. Ta vlada bi verovatno uspješnije mogla da sprovede socijalnu i penzionu reformu koju zahteva koalicija okupljena oko Socijalističke partije.

Drugačije bi bilo ako se socijalisti odluče da prave koaliciju sa DSS i SRS, te ako narednu Vladu ponovo bude predvodio Vojislav Koštunica. DSS i SRS su se obavezale da će im prvi prioritet biti politika odbrane srpskih nacionalnih i državnih interesa, pogotovo zaštita Srba na Kosovu. Takva politika može da opstane jedino na nacionalnoj euforiji, radikalizaciji bezbedonosnih pitanja i bezbednosnoj destabilizaciji teritorije gde Srbi čine manjinu, ali su politički organizovani. Ako se bude dosledno držala predizbornih obećanja, treća

Koštuničina Vlada bi morala da nastavi sa vođenjem takve politike. Međutim, pošto je prostor za vođenje takve politike 2008. godine uži nego 1987. godine, šanse za njeno sprovođenje i efekte po bezbednost u regionu bile bi manje, iako ne sasvim bez uspeha. Iako rezultati drugog kruga izbora u Vojvodini koji su održani 25. maja pokazuju kako većinu građana sve manje inspiriše agresivni nacionalizam, još uvijek postoji prostor za destabilizaciju Kosova, Republike Srpske i Crne Gore u kojima i dalje živi značajan dio Srba. To otuda što Srbija još uvek nije odrešito i bezrezervno prihvatila postojeće ustavno uređenje tih država, čime implicitno stavlja do znanja da i dalje ima pretenzije na dio teritorije. Ako, recimo, na Kosovu izbije nasilje koje će biti slično onome koje se desilo 17. marta 2004. godine ili 17. marta 2008. godine (bez ozbira na to ko bi ga mogao izazvati), tema Kosova i nacionalistički obrazac će se u Srbiji na velika vrata vratiti na dnevni red. Takav razvoj događaja osnažio bi treću Vladu Vojislava Koštunice u uvjerenju da je politika s kojom se započelo 1987. godine jedina ispravna politika.

Autor je profesor na Fakultetu političkih nauka u Beogradu

PARP – Proces planiranja i re-vizije (Planning and Review Process – PARP) predstavlja ključni mehanizam programa Partnerstvo za mir. PARP ima za cilj da pomogne zemlji da razvije vojne kapacitete radi doprinosa aktivnostima PzM, od kojih su najvažnije mirovne i operacije pružanja humanitarne pomoći, traganja i spasavanja.

IPP – Individualni program za partnerstvo (Individual Partnership Program – IPP) čine aktivnosti koje sve zemlje preduzimaju tokom perioda od dvije godine. Aktivnosti se odabiraju iz Evroatlantskog partnerskog radnog programa (EPWP), a odnose se, između ostalog, na civilno–vojne odnose, obrazovanje, upravljanje kriznim situacijama, komunikacione i informacione sisteme, zaštitu vazdušnog prostora i dr.

IPAP – Individualni partnerski akcioni plan (Individual Partnership Action Plan – IPAP) je osmišljen kako bi se pružila podrška partnerima da reformišu i modernizuju svoje sisteme bezbjednosti i odbrane i njime se obezbjeđuje tješnja saradnja između NATO–a i partnerskih zemalja. Tim planom se predviđa šira pomoć partnerskim zemljama na jačanju demokratskih institucija, vladavine prava, tržišne ekonomije...

Intenzivirani dijalog – (Intensified dialogue) predstavlja završnicu priprema za učestvovanje u Akcionom planu za članstvo. Proces se vodi u formi sastanaka između Alijanse i visokih predstavnika pojedinih zemalja (predsjednici vlada, ministri inostranih poslova i odbrane), na kojima se razmatraju pitanja u vezi sa pridruživanjem NATO–u. Cilj ID je da se državi aspirantu pomogne da definiše područja na kojima je potrebno uskladiti i formulisati zajedničke preporuke za postizanje interoperabilnosti.

MAP – Akcioni plan za članstvo (Membership Action Plan – MAP) je nastao kao nužna potreba proširenja NATO–a na bivše komunističke zemlje, na osnovu člana 10 Vašingtonskog sporazuma. Akcioni plan za članstvo omogućava da se u preprisanom procesu integrišu sve djelatnosti država članica i kandidata za prijem u NATO, te da taj proces usmjerava Alijansa kao i zemlja kandidat.

Piše: **SLAVIŠA GUBERINIĆ**

Zašto da

NE SPOREĆI značaj koji NATO ima, a daleko od toga da potcijenimo ili negiramo njegovu opravdanost i funkciju od 1949–1990. godine, i u tom smislu neophodnost saradnje Crne Gore sa NATO–om kroz program Partnerstvo za mir, pokušaćemo da obrazložimo činjenice zbog kojih Crna Gora ne bi trebalo da preuzima obavezu članstva u Alijansi. Ili ukoliko na tome insistira, da to učini na referendumu, kako bi ta odluka obezbijedila demokratsku legitimaciju za ispunjavanje svih onih obaveza i rizika koje iz tog čina proističu.

Pri tome moramo podvući, da punopravno članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji za Narodnu stranku nema alternativu, i da je ono u skladu sa našim vitalnim nacionalnim, ekonomskim i bezbjednosnim interesom, te da upravo tom cilju Crna Gora mora podrediti sve svoje resurse koji su u dobroj mjeri ograničeni.

Ovom prilikom pokušaću da navedem ekonomske razloge zbog kojih Crna Gora ne bi trebalo da razmišlja o članstvu u NATO savezu.

Budžetska izdvajanja za članstvo u NATO–u su nepoznata. Ova nedefinisanost može se tumačiti i kao neograničenost, ali i kao nesigurnost, imajući u vidu nepredvidivost ciljeva Alijanse ubuduće. Ako pogledamo najave člana Alijanse, onda te obaveze članica NATO–a neće biti male.

Mađarska, Poljska i Češka priznale su da 1997. godine, kada su pozvane u NATO, nijesu znale „pun cjenovnik saradnje“. Zašto bi Crna Gora bila u povlašćenom položaju u odnosu na ove zemlje, koje su mnogo veće od nje? Trebalo bi znati da svaka država članica NATO–a snosi troškove svojih vojnika, što važi i za mirovne operacije, a što ovih dana

zagovara i ministar odbrane Crne Gore. Po našem mišljenju, najveći resurs koji Crna Gora posjeduje jeste prostor. Iako je to najveće bogatstvo koje imamo, zbog njegove ograničenosti, bilo kakvo izlaganje riziku tog resursa može imati dalekosežne posljedice. Pod rizikom podrazumijevamo njegovo ustupanje Alijansi. Bilo da se radi o zemlji, vodi ili vazduhu. Kada kažemo prostor, pri tome mislimo i na sjever Crne Gore, koji predstavlja veliko prirodno bogatstvo, ne samo za Crnu Goru, već i šire.

Teza kako članstvo u NATO–u garantuje veće investicije ne stoji. Nije nam poznato da je neki investitor uslovljavao svoje ulaganje, članstvom Crne Gore u NATO savezu. Ovdje su i T–Com, i Te–lenor, i Societe General, i Ljubljanska banka i mnoge kompanije iz zemalja članica NATO–a. Dakle, priča o članstvu kao uslovu za investicije ima problem sa realnošću.

Narodna stranka pokrenula je akciju "Ne u NATO"

Crna Gora **ne bi trebalo** žuri u NATO

Budžetska izdvajanja su posebno komplikovana priča, zato što pristalice NATO-a tvrde „kako su budžetska izdvajanja za članstvo iznose 2% od BDP“ te kako se „troškovi neće povećati jer će se samo promijeniti njihova struktura“. Stvarnost je međutim neumoljiva, a u slučaju Slovenije izgleda ovako:

„Izdaci za odbranu Slovenije su četiri godine nakon ulaska u NATO porasli, i ove godine bi, prema procjenama, trebalo da iznose 596 miliona eura ili 6,7% budžeta. Slovenija trenutno izdvaja 1,7% BDP za NATO, dok je cilj standard Alijanse dva odsto. Izdaci Slovenije za odbranu prije pristupa NATO-u iznosili su 1,29 odsto BDP-a, 321 milion eura ili 5.1% budžeta“. Ovo je objavio slovenački poslovni dnevnik Finance.

Ako ovo nije dovoljno evo primjera Hrvatske koja još nije članica Alijanse:

„Hrvatska se obavezala da će do 2012. godine osposobiti 4.100 svojih vojnika za učešće u misijama NATO-a. Prema sadašnjim procjenama, u kasu NATO-a, Hrvatska će morati godišnje da uplaćuje oko tri miliona eura, i još dodatnih deset miliona eura godišnje će trošiti na svoje oficire koji će djelovati u strukturama Alijanse. Glavni dio troškova odlaziće na hrvatsko učestvovanje u NATO-u i UN vojnim misijama po svijetu, što će od 2011. godine iznositi oko 70.000.000 eura“. Ovo je napisao „Jutarnji list“. Članice NATO-a po pravilu izdvajaju dvostruko više sredstava od ne članica. Tako na primjer ne članica Austrija izdvaja 0,9% BDP, a članica Slovenija 1,7%, ili ne članica Švajcarska izdvaja 1%, dok članica Slovačka izdvaja 1,87% BDP itd.

Ukoliko uporedimo današnje stanje u Crnoj Gori, ono kaže da bi nas članstvo u Alijansi kostalo oko 50.000.000 evra, ili oko 5 % budžetskih izdvajanja.

Crna Gora spada u zemlje u kojoj je kvaziliberalni ekonomski koncept ostavio tranzicioni pustoš u vidu 55% građana koji imaju primanja ispod prosjeka, i koja se ogleda u nesrazmjernoj razvijenosti sjevera i juga. Taj novac država bi mogla utrošiti mnogo pametnije. Od tih sredstava mogao bi se stvoriti Fond za sjever koji bi podržao mala i srednja preduzeća sa tog područja, čime bi se sjever Crne Gore pozicionirao kao područje ništa

manje atraktivnije od primorja. Osposobljavanjem aerodroma u Beranama, rekonstrukcijom putne infrastrukture, i podrškom i nadzorom nad sredstvima koja bi se dala preduzetnicima sa tog područja, Crna Gora bi u velikoj mjeri iskoračila ka Evropskoj uniji kao veoma ozbiljna ekonomija.

Izlagati Crnu Goru bilo kakvim rizicima kakve nosi sobom članstvo u Alijansi opasno je. Ukoliko izjavi ministra odbrane Bora Vučinića „da u Crnoj Gori neće biti NATO baza bez saglasnosti države u kojoj se to namjerava učiniti“ suprostavimo izjavu zamjenika komandanta Savezničkih snaga Čarlsa Valda koji je još u aprilu 2007. izjavio da će NATO većinu svojih baza preseliti iz starih u nove članice, postavivemo pitanje samima sebi: da li je odista moguće da bi, ukoliko do takve odluke dođe, glas Crne Gore vrijedio koliko glas SAD ili Njemačke iz koje se pomenute baze namjeravaju preseliti?

Zato što znam da u Ministarstvu odbrane ima mladih i kvalitetnih ljudi, predlažem da se oni rasporede u Sekretarijat za evropske integracije, da im se od dijela sume koja je potrebna za članstvo u NATO daju zaslužene plate, i time u dobroj mjeri nadomjestite nedostaci administrativnih kapaciteta iz ove oblasti. Tako bi naša zemlja prije postala kandidat a zatim, zajedno sa Švedskom, Austrijom, Finskom, Maltom i Irskom, i Kiprom, bila još jedna članica EU koja nije članica NATO-a .

Autor je portparol Narodne stranke, jedine crnogorske parlamentarne stranke koja je kategorično protiv članstva u NATO-u

Interoperabilnost ključ za saradnju

OPREDJELJENJE Crne Gore za pristupanje evroatlantskim integracijama nameće potrebu za dostizanjem interoperabilnosti njenih vojnih snaga sa snagama Sjevernoatlantskog saveza. Interoperabilnost (uzajamno djelovanje, sposobnost zajedničkog rada, međusobno funkcionisanje) definiše se kao sposobnost snaga NATO i kada je potrebno, snaga zemalja partnera i ostalih ne NATO zemalja za zajedničkom obukom, vježbama i uspješnim radom u realizaciji povjerenih misija i zadataka. Interoperabilnost se odnosi na vojne procedure i postupke, borbenu tehniku, sisteme za konsultacije, komandovanje i

Piše:
Zoran
Bukvić

kontrolu, logistiku i terminologiju. Interoperabilnost unutar NATO-a predstavlja bitan činilac uspješnog angažovanja snaga pri realizaciji povjerenih misija. Zbog toga se dostizanju interoperabilnosti kod zemalja partnera i aspiranata za članstvo u Alijansi poklanja velika pažnja. Zemlja partner i aspirant za članstvo može dostići interoperabilnost sa Sjevernoatlantskim savezom kroz učestvovanje u Programu Partnerstvo za mir i kroz Akcioni plan za učlanjenje(MAP).

Proces zajedničke standardizacije unutar NATO-a predstavlja središte dostizanja

interoperabilnosti. NATO rječnik termina i definicija zajedničku standardizaciju unutar Saveza definiše kao razvoj i implementaciju koncepta, doktrina, procedura i planova kojima se obezbjeđuje i održava potreban nivo kompatibilnosti, zamjenljivosti ili zajedništva na operativnom, materijalnom i administrativnom planu radi dostizanja interoperabilnosti.

Za standardizaciju materijalnih sredstava odgovorna je Konferencija direktora za nacionalno naoružanje i Agencija NATO za konsultacije, komandovanje i kontrolu. Navedena tijela u okviru svojih organizacionih cjelina formiraju privremene radne grupe za izradu novih i reviziju postojećih dokumenata o standardizaciji. U radu tih grupa učestvuju eksperti iz zemalja članica NATO-a i iz zemalja partnera.

Osnovna uloga procesa standardizacije u NATO-u je razvoj i implementacija dokumenata o standardizaciji radi dostizanja interoperabilnosti. Dokumenta o standardizaciji predstavljaju ugovori o standardizaciji (Standardization Agreements-STANAGs) i savezničke publikacije o standardizaciji (Allied Publications-APs).

Ugovori o standardizaciji definišu se kao zapis o dogovoru između nekoliko ili svih država članica kojim usvajaju istu ili sličnu vojnu opremu, municiju, sisteme snabdjevanja i skladištenja, kao i operativne, logističke i administrativne procedure. Saveznička publikacija o standardizaciji je zvaničan dokument koji neke ili sve NATO članice zajedno koriste kao zajednički, obavezujući punovažni dokument.

Dokumenta o standardizaciji razvijaju se i implementiraju kroz tri podfunkcije standardizacije: operativnu, materijalnu i administrativnu.

Operativna standardizacija razvija i implementira dokumenta koja se tiču budućih i/ili aktuelnih vojnih postupaka i procedura. Ona mogu biti primijenjena za usaglašavanje pitanja koja se odnose na koncepte, doktrine, taktiku, logistiku, vježbe, organizaciju, izvještaje, obrasce, planove i šeme.

Standardizacija materijalnih sredstava razvija i implementira dokumenta koja se tiču karakteristika budućih i/ili sadašnjih materijalnih sredstava, kao što

su: sistemi za komandovanje, kontrolu i komunikacije, sistemi naoružanja, rezervni djelovi i potrošni materijal (uključujući municiju i gorivo).

Administrativna standardizacija razvija i implementira dokumenta koja se prvenstveno odnose na terminologiju koja se primjenjuje na operativnom i na materijalnom polju. Ona razvija i implementira dokumenta koja olakšavaju NATO administraciju u oblastima koje nemaju direktnu vojnu primjenu (npr. izvještavanje o ekonomskim statistikama, izrada stratejskih pregleda odbrane i slično).

POTREBNO VRIJEME I NOVAC

Vojska Crne Gore će biti interoperabilna sa vojskama zemalja članica NATO. Cilj interoperabilnosti postići će se kroz realizaciju edukacije, obuke i vježbi i opremanje jedinica Vojske Crne Gore.

Prioriteti u edukaciji su učenje stranih jezika, osposobljavanje oficira i podoficira za štabne dužnosti, operativne, administrativne i materijalne NATO standarde i koncepte.

Vojska Crne Gore svojom obukom i planiranim vježbama nastoji da postigne početni nivo interoperabilnosti sa snagama NATO. Prioriteti u obuci su osposobljavanje oficira za planske operativne koncepte mirovnih operacija, za rad u komandama međunarodnih vojnih snaga i učešće jedinica Vojske Crne Gore na zajedničkim vježbama sa snagama partnera.

Za sve navedeno, potrebna su nova organizacijsko-formacijska rješenja, edukovani kadrovi, vrijeme i znatna novčana sredstva. Prijemom u Program Partnerstvo za mir, Crnoj Gori je omogućeno učešće u radu organizacionih cjelina sistema, ne samo za standardizaciju materijalnih sredstava, već i za administrativnu standardizaciju unutar NATO.

Nivoi standardizacije definišu kompatibilnost, zamjenljivost i zajedništvo.

KOMPATIBILNOST– prikladnost zajedničke upotrebe proizvoda, procesa ili usluga pod određenim uslovima, radi dostizanja relevantnih zahtjeva bez izazivanja neprihvatljivih interakcija.

ZAMJENLJIVOST– mogućnost da se jedan proizvod, proces ili usluga koristi umjesto nekog drugog kako bi se ispunili isti zahtjevi.

ZAJEDNIŠTVO– stanje koje se postiže kada se koriste iste doktrine, procedure ili oprema.

Crna Gora je opredijeljena za izgrađivanje sposobnosti zajedničkog (sinergičnog) djelovanja svoje Vojske sa vojskama zemalja članica NATO-a. Crna Gora je drugačija od većine partnerskih država koje saraduju sa NATO-om, jer još razvija sistem odbrane. Trenutno, interoperabilnost crnogorske vojske nije na potrebnom nivou. Uzrok ovome je naslijeđeno stanje bivše Vojske Srbije i Crne Gore, koja je bila opremljena zastarjelim sistemima naoružanja i vojne opreme, a posebno sredstvima veze i informatičke podrške. Jedinice Vojske Crne Gore uglavnom su popunjene puškama kalibra 7,62mm, dok po NATO standardima osnovni kalibri su 5,56x45mm za jurišne puške i 9x19mm za pištolje i automate. Ove godine će se nastaviti sa opremanjem jedinica pješadijskim naoružanjem kalibra po NATO standardima, a prošle godine je dio specijalnih jedinica opremljen. Posebno su zastarjela sredstva veze i informatičke podrške koja ne omogućavaju primjenu sistema C4I (Command, Control, Communication, Computers and Intelligence).

Sistem C4I danas predstavlja ključni element u planiranju, pripremi i izvođenju borbenih aktivnosti. Uključivanjem sistema C4I u borbene aktivnosti na temelju pravovremene informacije postiže se pravovremena akcija, odnosno reakcija koja rezultira visokom agilnošću izvođenja i uspješnošću.

U Ministarstvu odbrane se započelo sa izradom Stratejskog pregleda odbrane (SPO). Osnovni izazov u njegovoj izradi je odgovor na pitanje koja je to optimalna struktura i veličina vojske, prihvatljiva za Crnu Goru u skladu sa ulogom, misijama i zadacima na polju odbrane i koja je dugoročno gledano prihvatljiva u okviru raspoloživih ljudskih i finansijskih resursa.

Autor je savjetnik u Ministarstvu odbrane i bivši predavač na Vojnoj akademiji u Beogradu

Kujović

Dedeić

Kadić

Banović

Znaju oni koje to interesuje

Piše:
**Danilo
MIHAJLOVIĆ**

Da li je biti poslanik u nekoj od političkih partija jedini preduslov za članstvo u skupštinskom Odboru za bezbjednost i odbranu i čime se može mjeriti njihov učinak?

„Izrešetalı smo ga pitanjima“, opisao je jednom novinarima član tog parlamentarnog tijela dešavanja sa zatvorene sjednice na kojoj je propitivan šef tajne policije.

Dok je „uzburkana“ javnost nagađala kakve su sve pikanterije čuli povlašćeni poslanici, neko od članova je prekršio zakon i medijima šapnuo par imena kontroverznih biznismena koja su se pominjala na sjednicama.

Svi su bili zadovoljni – čitaoci senzacijama, urednici tiražima, a funkcioneri dobijenim alijebijem da će zbog toga ubuduće paziti šta pričaju na takozvanim zatvorenim sastancima.

KADA je, međutim, početna euforija, koja je pratila svaki dolazak čelnih ljudi tajne i javne policije u parlament, splasnula, pojavila se dilema da li su ljudi koji sjede u Odboru zaista kompetentni da odgovore na postavljene zadatke i zanemare političku dimenziju. Ili, koliko, na primjer, tri ljekara, člana odbora, znaju o višku naoružanja, procjeni nacionalne bezbjednosti, strategiji odbrane... „Ako nam je zajednički cilj i opšti interes bezbjednost, onda bi trebalo ostaviti po strani partijski prizvuk na sjednicama i što više raspravljati o stručnim pitanjima“, rekao je magazinu „Bezbjednost“ član Odbora iz Socijaldemokratske partije (SDP) Borislav Banović.

On smatra da za dobar rad u toj oblasti nije dovoljno biti samo političar, već da je „potrebno dublje ući u materiju“ i mnogo više razgovarati o stručnim temama. „Ovo je jedna od najkompleksnijih političkih materija za rad. Tu se poslanik mora odlikovati znanjem o sistemskim stvarima u odbrani i bezbjednosti... Dodatna edukacija je neophodna, kao i sveukupno znanje o funkcionisanju i organizaciji tih službi. Treba češće raspravljati o stručnim temama, a ne ih samo usput dotaći i tada ih koristeći za političke poruke“, rekao je on. Odbor za bezbjednost i odbranu osnovan je sredinom 2005. godine, sa

osnovnom funkcijom parlamentarne kontrole rada policije i Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB). U Poslovniku se navodi da to tijelo razmatra i ostvarivanje Ustavom utvrđenih sloboda i prava čovjeka i građanina u primjeni ovlaštenja te dvije institucije, razmatra predloge zakona...

Dobrilo Dedeić (Srpska lista) tvrdi da članovi Odbora do preciznih „ili relativno pouzdanih podataka“ dolaze isključivo ličnim kanalima. „Navodne povjerljive informacije kojima se barata na sjednicama tog

ZA ODBOR SAMO NAJBOLJI

Kujović je, govoreći o stručnom profilu ljudi koji sjede u njegovom odboru, rekao da mu evropsko iskustvo govori da u takvim tijelima obično sjede iskusni političari, odnosno „ljudi od velikog političkog iskustva“. „To su najčešće bivši ministri unutrašnjih poslova, bivši visoki funkcioneri policije... Iz tog razloga, bilo bi važno da i naš parlament delegira iskusne, ozbiljne i ljude koji imaju političku težinu. Važno je da te osobe budu prije svega odgovorne i da znaju koja odgovornost stoji pred njima, kada je riječ o bezbjednosti građana i države“, rekao je Kujović.

Članovi Odbora za bezbjednost u posjeti Brigadi za specijalne operacije u Danilovgradu

DO INFORMACIJA IZ LIČNIH IZVORA ILI SA INTERNETA

Dedeić je rekao da su samo oni članovi Odbora, koje strogo interesuje materija, mogli raspolagati svim aspektima informacije da je Visoki politički komitet NATO-a 11. marta prihvatio Prezentacioni dokument za Individualni partnerski akcioni plan (IPAP) za Crnu Goru. „Naravno, niko se nije sjetio da u zvaničnoj komunikaciji sa članovima Odbora dobije makar minimalne korisne sugestije, koje bi bilo kojem papiru ovakve vrste dale veći legitimitet“, ocijenio je on. Dedeić je kazao da se zato poslanici i u odborima nastavljaju gledati „preko dnevnopolitičkih nišana, veoma često zarobljeni utiscima svojih ideoloških krugova“. „Mislim da u takvim okolnostima ne postoje korektni uslovi da članovi Odbora za bezbjednost i odbranu obavljaju posao na valjan način, a činjenice za koje zahvalnost dugujemo ličnim izvorima, internetu ili uopštenoj dostupnoj literaturi, služe samo za konstantnu kritiku na koju se malo ko obazire“, rekao je Dedeić.

tijela predstavljaju interesno – političku masku i frizirani sistem kvazipodataka koji članove odbora udaljuje od suštine obaveza i nadležnosti“, kazao je on. Dedeić zato ocjenjuje da oni zato najčešće kaskaju za informacijama i o njima raspravljaju kada one postanu deplasirane. „Pa tako, o prodaji viška vojnog naoružanja raspravljamo onda kada se ona okonča, bitniji aspekti reformi unutar policije postaju interesantni

nastavak na sljedećoj strani ...

ulogu. Međutim, kada su počeli neki podaci da se pojavljuju u medijima, informacije koje su nam servirane postale su nevažne i to je bilo puko fingiranje kontrole. Praktično, kao da je drugi odbor počeo sa radom", rekao je Kadić. On je ocijenio da je nekome odgovaralo da informacije cure u javnost i podsjetio da su sve inicijative opozicije oko uvrštanja tačaka na dnevni red, bile uzaludne. Predsjednik Odbora Dragan Kujović (DPS) tvrdi da poslanici „uglavnom dolaze pripremljeni na sjednice". „To se odnosi na ubjedljivu većinu članova odbora. Vidi se to i po raspravama o pojedinim tačkama dnevnog reda", rekao je on. Dugogodišnji visoki funkcioner DPS-a smatra da su poslanici naročito in-

... nastavak sa prethodne strane kada „vuk pojede magarca" u toj oblasti, dok izvještaje "tretiramo" kada ih vrijeme i događaji preteknu". On tvrdi da ti i mnogobrojni ostali primjeri jasno govore da bitisanje u odboru isključivo znači – konstatavanje stvari.

„Dakle, da klimate glavom, ako pripadate većini, ili da razmišljate zdravim razumom i da se kritikom odupirete lošim potezima vlasti, ako ste ubijeđeni opozicionar", kazao je Dedeić.

Osim godišnjih izvještaja Uprave policije, ANB i Ministarstva odbrane, te brojnih predloga zakona, predstavnici Odbora do sada su, između ostalog, razmatrali i poseban Izvještaj Odjeljenja za organizovani kriminal Kriminalističke policije, sa posebnim osvrtom na nerazjašnjena ubistva. Ostaće zapisano da je direktor Uprave policije Veselin Veljović prvi u istoriji crnogorskog parlamentarizma prošao kontrolno saslušanje, a to je u vezi sa istragom o ubistvu Srđana Vojičića i napada na književnika Jevrema Brkovića i direktora „Vijesti" Željka Ivanovića.

Predstavnik DSS-a u tom tijelu, Ranko Kadić, tvrdi da nije teško raditi u Odboru, jer sve informacije koje dobijaju su neozbiljne i "na kašičicu". "Odbor je opravdao svoju kontrolnu

TAJNO O TAJNIM SLUŽBAMA

Starješine policije i ANB najmanje jednom godišnje podnose Odboru izvještaj o radu.

Izvještaji se podnose i na zahtjev radnog tijela.

Te institucije neće Odboru saopštiti podatke o identitetu saradnika, njihovim pripadnicima sa prikrivenim identitetom, drugim licima kojim bi otkrivanje tih podataka moglo da šteti, te bezbjednosnim i obavještajnim izvorima i akcijama koje su u toku. članovi skupštinskog radnog tijela dužni su da čuvaju povjerljive informacije do kojih dođu i poslije prestanka rada u Odboru.

I Agencija za nacionalnu bezbjednost je bila domaćin parlamentarcima

spirisani kada se radi o saslušanju „nekog od funkcionera".

„To je posebno interesantna priča i tada se vidi da se poslanici posebno pripremaju. Logično, temeljnije se pripreme poslanici opozicije. Ali, kao i svuda u svijetu, oni su mnogo oštri u kritikama, rigidniji u ocjenama...Uglavnom, zaista mogu biti zadovoljan takvim odnosom prema obavezama članova Odboru i ne vidim nikog posebnog koga treba izdvojiti i reći da je posebno angažovan, kao što ne vidim nikog posebno za koga mogu reći da je osobito pasivan", rekao je Kujović. U Odboru sjede i Goran Batričević (PzP), Fahrudin Hadrović (DPS), Radivoje Nikčević (DPS), Ivan Kalezić (DPS), Miloje Drobnjak (DPS), Džavid Šabović (SDP), Velizar Kaluđerović (SNP), Goran Danilović (SL) i Mehmet Bardhi (DSCG).

Piše:
Pukovnik
Čedo
MARINOVIĆ

Pripadnici Brigade za specijalne operacije, elitne jedinice VCG

Ako želite **izazov** pridružite nam se!

U MAJU 2008. godine obilježili smo dvije godine obnavljanja državnosti Crne Gore, a time i formiranja jedne nove Vojske i sistema odbrane, orijentisanog ka evroatlantskim integracijama i sistemu kolektivne bezbjednosti.

U maju 2008. godine obilježili smo dvije godine obnavljanja državnosti Crne Gore, a time i formiranja jedne nove Vojske i sistema odbrane, orijentisanog ka evroatlantskim integracijama i sistemu kolektivne bezbjednosti.

Dotadašnja Vojska, kao tradicionalna društvena institucija čije su proklamovane vrijednosti kod mladih postale nepopularne i jednim dijelom uzrok problema nemotivisanosti ročnog sastava, nije raspolagala sopstvenim mehanizmima koji bi riješili probleme demotivacije vojnika. Ali ovo nije samo karakteristika tadašnje Vojske, jer mnoge armije, pa i gotovo sve ratove, pratio je problem nemotivisanosti vojnika, pojave simu-

lacije i dezerterstva. (Interesantan je primjer iz Korejskog rata, gdje je prema procjenama samo svaki četvrti vojnik na frontu bio aktivan).

MOTIVACIJA

Danas, kolektivizam i tradicionalizam se zamjenjuju modelom funkcionalnog integrisanja interesa i ciljeva. Ne tako davno, mladi su služenje vojnog roka doživljavali kao „kaznu“, jer oni koji služe vojni rok ne samo da u prosjeku kasne dvije godine u ekonomskom osamostaljivanju, nego i uopšte u individualnom

nastavak na sljedećoj strani ...

funkcionisanju. S toga, savremeno doba, podrazumijeva integralan i otvoren odnos društva i vojske.

Orijentacija Crne Gore prema sistemu kolektivne bezbjednosti, implicira i potpunu profesionalizaciju VCG. Taj proces podrazumijeva formiranje manjih jedinica sa većom pokretljivošću, fleksibilnošću, opremljene i osposobljene za odgovore svim izazovima, rizicima i prijetnjama bezbjednosti, samostalno ili/i u okviru međunarodnih snaga, popunjenim vojnicima po ugovoru (profesionalnim vojnicima).

Navedene promjene u VCG impliciraju i drugačiji pristup motivaciji profesionalnih vojnika u odnosu na ročni sastav koji je karakterisao, kako je već navedeno, značajan broj nemotivisanih vojnika što je pred starješine postavljalo iscrpljujući zadatak.

Kod potencijalnih kandidata za poziv profesionalnog vojnika motivisanost se najčešće ostvaruje snagom racionalnih argumenata koji pojačavaju unutrašnje motive. S toga profesionalizacija vojske riješila je problem demotivacionog faktora ročnog sastava koji je pratio prethodnu organizacionu šemu Vojske.

Opredjeljenje profesionalnih vojnika za učešće u jedinicama mirovnih misija je na principu dobrovoljnosti. U tom cilju je izvršeno anketno ispitivanje stavova 93.51% profesionalnih vojnih lica o učestvovanju u jedinicama koje će se angažovati u mirovnim misijama. Posebnu pažnju zavrijeđuje podatak da se oko 30% njih u prvom anketnom ispitivanju izjasnilo za učešće u jedinicama mirovnih misija, u sve tri kategorije: oficiri, podoficiri i vojnici po ugovoru. Istovremeno to je potvrda da se i danas, vojska, vojnik profesionalac, vojna uniforma visoko vrednuju u našoj zemlji, ali i potvrda da pojmovi „mirž“ i „bezbjednostž“ danas imaju šire dimenzije i značenje, jer one se danas brane ne samo u svojoj zemlji nego i često daleko od svojih domova. S toga, danas, naši profesionalni vojnici će učestvovati u očuvanju mira širom svijeta, kako je precizirano misijama VCG.

Jedan od izraženih motiva za učešće u jedinicama mirovnih misija jeste motiv materijalnog blagostanja (posebna novčana nadoknada za službu u misijama van

zemlje). Međutim, postoje i drugi važni motivi: želja za uspjehom u profesiji i samoaktualizacijom; interesovanje za vojni poziv, možda kao posljedica porodične tradicije, a za neke je to čista radoznalost. Postoje i takvi motivi kao što su spremnost i rješenost da se odgovori zadacima koje postavlja država u cilju njene zaštite, njenog naroda ali i pružanja doprinosa u cilju postizanja mira u svijetu. Profesionalizam nije ideološka kategorija, to je spona između naroda i VCG, sigurnost ali i

sinonim moderne i sofisticirane civilizacije, u uslovima savremenih društvenih kretanja.

Da nije samo riječ o motivu materijalnog blagostanja govori podatak iz jedne od anketa da oko 96% potencijalnih profesionalnih vojnika vide svoju profesionalnu budućnost upravo u VCG, što je potvrda postojanja motivacionog potencijala za obavljanje vojničke profesije. U svakom slučaju na takav stav utiče i činjenica da oni imaju mogućnost profesionalnog napredovanja, da poslije određenog vremena pređe u kategoriju podoficira.

ELITNA VOJNA ZANIMANJA

Profesionalizacija podrazumijeva ne samo vrhunsku vojnu obučenosť nego i dobro razvijene psihofizičke sposobnosti njenih profesionalnih pripadnika; sve u

svemu, to je dio jedne izazovne profesije.

Specijalne jedinice su elitne jedinice namijenjene za izvršavanje, kao što i naziv govori, specijalnih zadataka. Njihove osnovne odlike, kao što su dugotrajne i izazovne pripreme, psihofizička disciplina, snažni interpersonalni odnosi tj. kohezivnost jedinice su izazov za mlade, posebno onih sa izraženim motivom samoaktualizacije – ljudska potreba da ostvari svoju unutrašnju mogućnost da bude ono što jeste, tj. ono što bi mogao da bude.

Jedno od onih zanimanja, koja vojni poziv čine privlačnijim od drugih, svakako je i padobranstvo. Biti padobranac, lebdjeti nebeskim prostranstvom i uživati u visokoj dozi adrenalina, san je mnogih. Da bi neko postao vojni padobranac, nije dovoljno samo da završi srednju vojnu školu ili/i Vojnu akademiju. Najvažnije vještine stižu se tokom osnovne padobranske obuke koja ima i selektivni karakter. Oni koji prođu tu, prvu stepenicu ka slobodnom nebu, koji uspješno savladaju skokove sa i bez opreme i oružja, koji se izbore sa strahom, mogu da kažu da su nešto bliži svom snu. Jednako naporna i izazovna je obuka u protivterorističkim dejstvima, gdje mladi ljudi savladaju vrlo komplikovanu i zahtjevnju obuku za ronioce, diverzante i slične aktivnosti.

U potpunom skladu su duga tradicija i visoke moralno-voljne sposobnosti, okrenutost budućim trendovima u jedinicama Mornarice. Imamo primjera da je izvjestan broj vrhunskih studenata Pomorske Akademije druge države tražio i dobio postavljenje na ponosu naše Mornarice, školskom brodu „Jadranuž“.

PROFESIONALIZAM

Zašto je bitan profesionalizam? Ukoliko ljudi obavljaju zadatke za koje su zainteresovani i posjeduju potrebne sposobnosti i znanja, biće efikasni, zadovoljni i postići će najveće rezultate u svom poslu posebno ovoga za društvo i državu veoma značajnog.

Rad profesionalnih vojnika često podrazumijeva velika psihofizička naprezanja, što ovaj rad, u većini slučajeva, čini napornijim i složenijim nego rad u građanstvu. Profesionalni vojnici, a time i jedinica, moraju biti spremni za izvršavanje zadataka, što podrazumijeva stručnu obučenosť i psihofizičku spremnosť pripadnika Vojske CG. Posebno insistiramo na fizičkoj spremnosťi kao osnovnom zahtjevu i dopuni svih drugih sposobnosťi pojedinca.

Ono što je izazov za vojnički život jeste jedinstvo individualnih i grupnih ciljeva i interesa. U vojničkim kolektivima individualijam se ostvaruje u kontekstu sveukupnih napora u vojnoj jedinici i iako vojsku često prikazuju u drugačijem svjetlu, i vojnici žele bolji svijet, svijet u kome će se poštovati ljudska prava.

TRADICIJA

Za Crnogorce je možda karakteristična, kao tradicija, naklonosť prema oružju koje je bilo jedino sredstvo kojim su se raskidali lanci ropstva. Zato je ono i postalo sinonim za čast, slobodu i ljudsko dostojanstvo. Ali podsjećam da ta tradicionalna ljubav prema oružju nema dimenziju militarizma, jer ono je bilo sredstvo za odbranu nacionalnog identiteta, svoje države, a danas je u funkciji patriotizma, odbrane otadžbine, borbe protiv terorizma i pružanja doprinosa u cilju postizanja mira u svijetu.

Za takve mladiće i djevojke vojničko zanimanje postaje izazovno i atraktivno u kojem će moći na primjeren način realizovati svoje kreativne potencijale. Kod mladih ljudi s vremenom dolazi do spoznaje da je vojničko zanimanje vrlo zahtjevno iz jednostavnog razloga što se u vojsci mora stalno učiti i tako biti u toku novih saznanja koja se stalno pojavljuju.

Vojnička stega i disciplina nekim površnim posmatranjem može izgledati nešto kruto i nepotrebno. No, treba istaknuti da bez primjerene vojničke discipline, koja neće odlaziti u nepotrebnu krajnosť, vojska kao institucija ne bi mogla uspješno funkcionisati.

Dakle, svim onima koji žele izazov, afirmaciju, čast, onima koji žele da iskažu svoj duh, hrabrosť, snagu i optimizam, poručujem da se pridruže nama i postanu dio Vojske Crne Gore.

Autor je načelnik Odjeljenja za ljudske resurse u Generalštabu Vojske Crne Gore

Raketno gorivo i avio bombe uništavaju se u Švedskoj

Piše:
**DUŠICA
TOMOVIĆ**

Prema procjenama, Crna Gora ima oko 10 hiljada tona zastarjelog naoružanja i opreme koje, s obizom na loše stanje u vojnim skladištima, predstavljaju opasnost po okolinu

VIŠE od 25 tona toksičnih supstanci koje su ključni sastojak napalma (avionskih bombi), kao i više od 128 tona oksidatora i raketnog goriva, uskoro će preko Luke Bar biti transportovano u Švedsku gdje će biti i uništeno.

U okviru realizacije druge faze programa MONDEM za rješavanje viška naoružanja i municije u Crnoj Gori, u toku je pretovar opasnih hemijskih supstanci iz vojnih skladišta u Pristanu kod Tivta i „Brezovika“ kod Nikšića, u posebne, bezbjedne kontejnere. Nakon toga, i raketno gorivo iz Boke, i aluminijskih prah za napalme će brodom krenuti prema Švedskoj.

Program MONDEM zajedno sprovede Ministarstvo

odbrane, kancelarija UNDP-a i misija OEBS-a u Crnoj Gori, sa ciljem bezbjednog uništavanja velikih zaliha uskladištenog viška oružja i municije, koje je Crna Gora naslijedila od bivše Jugoslavije. Prema procjenama, Crna Gora ima oko 10 hiljada tona zastarjelog naoružanja i opreme koje, s obizom na loše stanje u vojnim skladištima, predstavljaju opasnost po okolinu. U prvoj fazi MONDEM-a, prošle godine izrezan je, i u pogonima nikšićke željezare pretopljen 61 tenk. Taj posao je završen krajem prošle godine, a Ministarstvo odbrane se obavezalo da će novac od prodaje željeza koje je dobijeno pretapanjem tenkova, uplatiti na zajednički račun za sprovođenje MONDEM-a.

Saopšteno je da je cilj svih strana koje učestvuju u MONDEM-u da se problem toksičnog otpada riješi na „najbolji, najjeftiniji i najbezbedniji način“, uz poštovanje strogih ekoloških kriterijuma. S obzirom na to da su partneri Vlade u tom poslu OEBS i UNDP, Crna Gora se obavezala da će sprovoditi sve međunarodne propise koje su u vezi sa rješavanjem viška naoružanja.

U sprovođenju MONDEM-a, koji je sveobuhvatan program sa više faza, za sada se najviše odmaklo u potprogramu uništavanja hemijski opasnih materija. Upravni odbor MONDEM-a je zaključio da u Crnoj Gori ne postoje uslovi da se te materije unište na ekološki način, kao i da ne postoji kompanija koja to može uraditi bezbedno. Zato je Ministarstvo odbrane, zajedno sa UNDP-em i OEBS-om, raspisalo međunarodni tender na kojem je, kao napovoljniji ponuđač i u tehničkom i u finansijskom smislu, izabrana švska firma SAKAP. Riječ o ponovljenom tenderu, jer je prvi, zbog činjenice da se javila samo jedna kompanija, poništen. Sa švedskom kompanijom je dogovoreno je se te opasne materije transportuju, i unište u njihovim postrojenjima. U toku je pretovar hemijskih supstanci iz Pristana, i iz skladišta u Brezoviku. S obzirom na to da su postojeći kontejneri nepouzadni za transport, sprovodi se pretovar u nove, koji zadovoljavaju tehničke uslove. Takođe, prilikom pretovara se sprovodi i određeni hemijski tretman, gdje se tim opasnim materijama, uz određene uslove, dodaje voda. Na taj način se razlažu, kako bi bili sigurni za prevoz.

OD 13, OSTAJU SAMO DVA VOJNA SKLADIŠTA

Osavremenjavanje vojnih skladišta i obuka osoblja za rukovanje sa municijom i naoružanjem u njima, takođe je projekat čija je realizacija nedavno počela u okviru MONDEM-a. U Upravnom odboru smatraju da je taj program veoma važan, s obizom na naslijeđeno stanje stvari u vojnim skladištima, gdje je infrastruktura zastarjela i nebezbedna.

Stručni timovi Vojske i međunarodni stručnjaci su snimili situaciju u skladištima vezano za bezbednost, napravljena je tehnička dokumentacija, i uskoro će biti raspisan tender za izradu tehničke dokumentacije za rekonstrukciju skladišta. Odlukom Ministarstva odbrane, od nekadašnjih 13 vojnih skladišta u Crnoj Gori, procijenjeno je i definisano da su trenutno dovoljna samo dva – u Brezoviku kod Nikšća i Taraš kod Danilovgrada.

Upravo ta dva i biće rekonstruisana, dok će se ostala staviti van funkcije.

NAJBOLJI POLIGONI U BERANAMA U MOJKOVCU

Što se tiče uništavanja viškova municije i malokalibarskog naoružanja, Upravni odbor MONDEM-a je procijenio da samo dvije domaće kompanije – "Poliex" iz Berana i „4.novembar" iz Mojkovca – imaju kapacitete za realizaciju tog posla.

Prema ocjeni UNDP-a, a shodno međunarodnim standardima, te dvije kompanije imaju poligone, mogućnost za sprovođenje procedure, ali im nedostaje dio opreme. Zato je dogovoreno da se u prvoj fazi intenzivno radi na povećanju njihovih kapaciteta i tehničkih mogućnosti", kazao je Popović.

Dogovoreno je da se određena vojna sredstva ustupe na korišćenje tim kompanijama, kako bi se povećali i osnažili njihovi kapaciteti.

Prema procjenama, najkasnije početkom jeseni počće konkretne aktivnosti na uništavanju viška municije i naoružanja. Do tada, neophodno je da se obave sve pripreme i definišu spiskovi naoružanja koje će biti uništeni.

Donatori za uništavanje naoružanja i municije su Vlada Crne Gore i Velike Britanije, a više od pola miliona dolara obezbjeđeno je preko OEBS-a.

Biće uništeno 25 tona napalma koji je ključni sastojak avio bombi

Nakon toga, kontejneri sa aluminijskim prahom, oksidatorima i raketinim gorivom, šleperima će biti preveženi u Luku Bar, odakle će brodom u Švedsku. Osim rješavanja problema hemijski opasnih materija, u okviru MONDEM-a počinju pripreme za drugu fazu uništavanja viškova teškog naoružanja. Najkasnije na jesen očekuje se i konkretna realizacija drugog dijela tog programa, ali prema informacijama iz Ministarstva odbrane, još nije precizno definisano o kojim sredstvima će biti riječ, ali da će sigurno biti uništen „dio borbenih vozila za transport pješadije i nešto topova“.

Kilometri pod kontrolom

Piše:
**MARIJANA
BOJANIĆ**

VIŠE od četiri godine crnogorska granična policija obezbjeđuje državne granice Crne Gore – do kraja 2003. godine to je radila Vojska tada zajedničke države Srbije i Crne Gore. „Preuzimanjem nadležnosti obezbjeđenja državne granice od Vojske, granična bezbjednost je objedinjena i stavljena pod civilnu kontrolu, što predstavlja korak naprijed u stvaranju atmosfere povjerenja, saradnje i napretka regiona u cjelini“, u razgovoru za "Bezbjednost" kaže pomoćnik di-

rektora Uprave policije Vesko Vukadinović.

Objašnjava kako je tada napušten stari, linijski sistem obezbjeđenja granice koji je koristila Vojska i uspostavljen novi sistem granične bezbjednosti, koji je prilagođen novim, savremenim bezbjednosnim izazovima i koji je zasnovan na analizama rizika na osnovu kojih se vrši usmjeravanje službe.

"Takođe su nabavljeni savremeni tehnički uređaji i uvezani u jedin-

stven sistem elektronskog nadzora zelene i plave granice", objašnjava Vukadinović.

Kaže da je tako potvrđeno prihvatanje vrijednosti i standarda na kojima počivaju evroatlantske integracije.

"Uspostavljeni sistem granične bezbjednosti nastojimo da u kontinuitetu razvijamo i nadograđujemo, kao bi stvorili efikasan i ekonomski prihvatljiv sistem civilne kontrole granica koji je orijentisan ka

građanima", objašnjavaju u Graničnoj policiji.

Tvrde i da su ciljevi uspostavljanja vlastitog sistema granične bezbjednosti Crne Gore zaštita crnogorskih ekonomskih interesa, jačanje javnog poretka, ali i rješavanje pitanja granične bezbjednosti u skladu sa opšteprihvaćenim standardima u toj oblasti.

Vukadinović dalje nabraja i aktivno učešće i doprinos u suzbijanju međunarodnog kriminala i terorizma, dostizanje profesionalnih i demokratskih standarda u nadzoru i kontroli državne granice, i sprječavanje ilegalnih prelazaka i svih drugih nezakonitih aktivnosti na granici i uspostavljanje sistema granične bezbjednosti u skladu sa standardima Evropske unije i šengena.

„Osnovni cilj koji smo postavili u razvoju granične policije je stvaranje optimalnih uslova da granica bude otvorena za trgovinu i kretanje lica, ali istovremeno bezbjedna i zatvorena za sve kriminalne i druge aktivnosti koje bi mogle ugroziti stabilnost zemlje i regiona”, tvrdi Vukadinović.

Kaže i kako postavljeni cilj planiraju postići kroz koordiniranje aktivnosti između svih službi i organa koji se

uključuju u upravljanje granicom, unutar države i na međunarodnom nivou, kako bi se uspostavio efikasan i prilagođen sistem integrisanog upravljanja. Postoji i Nacionalna strategija za integrisano upravljanje granicom kojom su predviđene brojne promjene kako bi bio stvoren efikasniji i funkcionalniji sistem upravljanja i organi-

Vukadinović

zacije nadzora i kontrole prelaženja državne granice. Takođe, stvaraju se uslovi za saradnju sa nadležnim agencijama susjednih država, a posebno u razmjeni informacija zajedničkim analizama rizika i zajedničkim patrolama i operacijama. U graničnoj policiji objašnjavaju kako imaju specijalističku opremu koja im omogućava efikasniji rad i brži protok ljudi i roba. To je oprema za otkrivanje prisustva radioaktivnih materija, ručni detektori i digitalni uređaji za mjerenje ugljendioksida u zatvorenom prostoru. Imaju i opremu za ispitivanje falsifikovanih dokumenata i pasoša i dr., a donacijama je obezbijeđen i dio in-

GRANIČNI PRELAZI

Proces kontrole prelaženja državne granice odvija se na 28 graničnih prelaza, od čega su 19 drumski granični prelazi, pet lučki, dva aerodromski i dva željeznički granični prelazi.

Od upostavljenih graničnih prelaza, na 18 se sprovodi kontrola prelazaka putnika, robe i saobraćajnih sredstava, a na preko 10 graničnih prelaza odvija se isključivo putnički saobraćaj.

Službenici granične policije koji rade na kontroli prelaženja državne granice raspoređeni su u sedam ispostava i svoje aktivnosti na graničnim prelazima sprovode efikasno, u skladu sa postojećim zakonskim propisima.

VIŠE PUTNIKA, MANJE ILEGALACA

Prema statističkim podacima – stalno raste broj putnika i vozila koja prelaze preko graničnih prelaza u Crnoj Gori.

„Sektor granične policije ulaže velike napore da bi spriječio ilegalne prelase. Evidentiramo ilegalne imigrante i preduzimamo zakonom predviđene mjere, jer smo svjesni činjenice da dobro čuvane i bezbjedne granice predstavljaju faktor unutrašnje bezbjednosti zemlje, kao i prepreku za sve vidove prekograničnog kriminala”, objašnjava Vesko Vukadinović, rukovodilac Sektora.

formatičke i druge opreme.

„Izgradnjom aerodromske zgrade na Aerodromu ”Podgorica” i rekonstrukcijom objekta Aerodroma ”Tivat”, stvoreni su veoma dobri uslovi za rad policije, carine i drugih državnih organa na aerodromskim graničnim prelazima, koji su od strateškog značaja i podignut je nivo kontrole, sigurnosti i bezbjednosti koji je sada u skladu sa evropskim standardima”, navodi Vukadinović.

Imitacija ne može zamijeniti pravu stvar

Piše:
SINIŠA
LUKOVIĆ

Ne zna se da li tim tijelom rukovodi Ministarstvo pomorstva ili možda neki drugi organ, sredstva koja mu se stavljaju na raspolaganje pripadaju drugim službama i strukturama države, a zadaci mu se krajnje maglovito ili čak nikako ne definišu

IAKO prvaci crnogorskih, prije svega pomorskih vlasti, godinama ponavljaju priču o neophodnosti formiranja Obalske straže, kao vrlo značajnog segmenta bezbjednosti na moru, brojni nautički turisti koji će svojim jahtama i gliserima i ovog ljeta pohoditi crnogorske luke, marine i pristaništa opet neće sresti niti jedno plovilo prepoznatljive bijele boje sa amblemom na boku i natpisom „Coast Guard“, a da mu se na jarbolu vije zastava Crne Gore. Kao i ranijih godina, umjesto prave stvari, odnosno Obalske straže u punom smislu te riječi koju uzgred budi rečeno, kao jedan od tri vida

oružanih formacija navodi i Strategija nacionalne bezbjednosti, opet ćemo imati lošu imitaciju pod rogobatnim nazivom Koordinaciono tijelo Obalske straže. Iza tog imena krije se još jedan prilično neuspjao pokušaj države da improvizacijama i „krpljenjem“ dobije nešto nalik na Obalsku stražu kakvu poznaju sve druge „normalne“ pomorske zemlje. Stara istina „koliko para toliko i muzike“ na primjeru Koordinacionog tijela Obalske straže u Crnoj Gori znači da država za što manje novca želi da uspostavi ovaj sistem gurajući u njega (ali samo na papiru) dio postojećih efektivna Mornarice

Vojske CG, MUP-a, raznih vladinih agencija i uprava i lučkih kapetanija. Na čelu ovog nazovi-organa koje ima zonu odgovornosti podijeljenju na šest sektora, je Sekretarijat rukovođen sekretarom, što prevedeno na jezik prakse znači da je u pitanju izuzetno tromo organizacija koja ne može na pravi način i u pravoj dinamici odgovoriti zadacima koji se postavljaju pred pravu Obalsku stražu.

Ne zna se da li tim tijelom rukovodi Ministarstvo pomorstva ili možda neki drugi organ, sredstva koja mu se stavljaju na raspolaganje pripadaju drugim službama i strukturama države, a zadaci mu se krajnje maglovito ili čak nikako ne definišu. šef, odnosno komandant se mora znati u svakoj organizaciji, pa tako i Obalskoj straži koja je u svim zemljama svijeta po svojoj strukturi vojna

IMA NADE

Postoje ipak, neki nagovještaji da bi stvari kada je Obalska straža u Crnoj Gori u pitanju, napokon trebalo da počnu da se kreću u pravom smjeru. Osim što je tu formaciju predvidjela i Strategija nacionalne bezbjednosti, neke izjave koje su zimom stigle iz Ministarstva odbrane bude optimizam – naime, prilikom promovisanje jednog od stranih savjetnika koji je u Ministarstvo odbrane stigao iz Norveške, poručeno je da će dvije zemlje razmijeniti i iskustva o norveškom modelu organizacije Obalske straže.

Obalska straža Norveške (Kystvakten) je dio oružanih snaga te skandinavske države, preciznije Ratne mornarice Norveške, ali ima odvojena sredstva odnosno plovila, od kojih je najveći dio namjenski građen za potrebe Obalske s traže. Ta služba obavlja zadatke kontrole norveških teritorijalnih voda, traganja i spasavanja, sprječavanja ekoloških incidenata i ribarstvene inspekcije, a norveški Kystvakten jedna je od najbolje organizovanih i opremljenih Obalskih straža u Evropi. Ako se dio tih iskustava primijeni i u Crnoj Gori, izvjesno je da će naša država konačno prestati da bude samo primorska, nego će u pravom smislu te riječi postati i pomorska zemlja koja vodi računa o svojim interesima na moru i u našem epikontinentalnom pojasu.

ili polu-vojna organizacija. To prvenstveno obezbjeđuje efikasan lanac rukovođenja i komandovanja, brzo donošenje odluka, pravovremenu i adekvatnu reakciju i osmišljen način upravljanja resursima, koji u svim zemljama svijeta, pripadaju toj i samo toj službi, a ne da ih Obalska straža „pozajmljuje“ od drugih državnih organa, vojske i policije, kao što je to trenutno slučaj

u Crnoj Gori.

Naime, aktuelni sekretar Sekretarijata Obalske straže u slučaju bilo kakve potrebe, za plovnim sredstvom ili jedinicom koja mu je formalno stavljena na raspolaganje, mora da se obrati preko posrednika, odnosno neposrednog komadanta dotičnog plovila ili jedinice, bilo da se radi o Mornarici ili Pomorskoj graničnoj policiji, ili čak direktoru nekog pre-

duzeća kada su na primjer, u pitanju remorkeri koji bi nekome trebalo da pruže pomoć. Sve to iz želje države da „se iskoriste već postojeći potencijali i ne preklapa nadležnost više državnih organa“. Koliko je ovako zamišljen sistem efikasan, pokazuje i tužan primjer prošlogodišnje tragedije ribarice „Špiridon“ kada je akcija potrage za brodom i njegova tri člana posade bezuspješno trajala danima, kao da je brod nestao nasred Atlantika a ne na samo nepunu milju od obale kod Ulcinja, a među službama – članicama Koordinacionog tijela Obalske straže bilo je svega samo ne koordinacije.

Sada na djelu promocija stava da će plovila Pomorske granične policije pored svojih redovnih zadataka, asistirati drugim državnim i organima lokalnih samouprava prilikom izvođenja njihovih aktivnosti na moru. Ali, ipak, 19 policijskih patrolnih čamaca i dva patrolna broda time neće postati prava Obalska straža.

To je, međutim, još prije pet godina mogla postati jedinica koju je tadašnja Mornarica Vojske SCG sa zadatkom obezbjeđenja državne granice na moru predala MUP-u, a riječ je o bivšem 16. graničnom odred. Jedinicu su činila četiri namjenski građena patrolna čamca tipa „mirna“ a njeni pripadnici, od kojih je dobar dio prešao u MUP, bili su dobro obučeni kako u sporovođenju graničnog protokola na moru, tako i svim ostalim pomorskim aktivnostima, počev od traganja i spasavanja, preko patroliranja do sprječavanja šverca i nedozvoljenog ribarenja.

Policija je, međutim, nakon duže pauze, remontovala samo dva nekadašnja vojna patrolna broda, prefarbala ih u bijelo, razoružala i najvećim dijelom godine bili su na vezu u Baru, odnosno Herceg Novom, umjesto da ta plovila budu što više na moru. Ostala dva oglasila je viškom i prodala jednom privatniku iz Hrvatske.

IAKO NIJE USPJELA DA IZVADI POTIONLI BROD KOD ULCINJA, MORNARICA

CRNA GORA

Povratak na pravi kurs

Piše:
SINIŠA
LUKOVIĆ

U svom najvećem angažmanu otkako vije zastavu Crne Gore, Mornarica je tom prilikom uključila sedam plovila i preko stotinu pripadnika, a mjesto vađenja je nadlijetao vojni helikopter tipa "gazela", a veliki dio tereta višesatne akcije podnijeli su članovi posade plovne dizalice LDI-18, čija je nosivost stotinu tona, i ronilački timovi Mornarice

"SNAGAMA i sredstvima Vojske Crne Gore u saradnji sa civilnim struktura i sudskim vlastima, izvršiti vađenje potonule kočice "Špiridon" u rejonu rta Mendra. Nakon dizanja na površinu mora, istoj dati plovnost i dotegnuti je u rejon Luke Bar, gdje je predati organima lučkih i sudskih vlasti", glasilo je zadatak na koji se 8. maja rano ujutro iz luke Bar uputio najveći plovni sastav Mornarice koji je istovremeno isplovio u posljednjih nekoliko godina.

Jedna od najambicioznijih i najvećih pomorskih aktivnosti u Crnoj Gori u posljednje vrijeme, preduzeta je nakon puna tri mjeseca obimnih priprema, izrade detaljnih studija i stručnih elaborata o podizanju sa dna

mora većeg potonulog broda, što inače, na ovim prostorima nije rađeno u posljednjih 30-tak godina. Iako MCG zbog tehničkih problema, nije uspjela da do kraja realizuje akciju vađenja potonule ribarice, pokušaj vađenja "Špiridona" ipak je pokazao znake "uskrsnuća" dugo zapostavljane i marginalizovane MCG, odnosno njen potencijal bez koje kompletan sistem traganja i spašavanja na moru u Crnoj Gori teško da se može suočiti sa iole ozbiljnijim tehničkim izazovom. Inače, "Špiridon" je potonuo u nevremenu februara 2007, na oko 1,4

opsežnoj operaciji podigne sa muljevito morskog dna sa dubine od 29 metara, stradali brod i dotegli ga do Bara. Magnetni kompas i feral bili su nažalost, jedini djelovi potonule kočice koje su vojni ronionci uspjeli izvaditi na svjetlost dana.

U svom najvećem angažmanu otkako vije zastavu Crne Gore, Mornarica je tom prilikom uključila sedam plovila i preko stotinu pripadnika, a mjesto vađenja je u jutarnjim satima nadlijetao i vojni helikopter tipa "gazela". "Lavovski" dio tereta višesatne akcije podnijeli su

MORNARICA NEĆE ODUSTATI

Poslije tužnog završetka akcije u rejonu rta Mendra, nepunu milju od obale i prvih kuća u Ulcinju, komandant Mornarice VCG kapetan bojnog broda Rajko Bulatović rekao je novinarima i članovima porodica Pršo i Knežić da će vađenje "Špiridona" sigurno biti nastavljeno.

"Nažalost, operaciju vađenja nijesmo uspjeli realizovati do kraja, zakačili smo brod, izvadili ga do na pet metara ispod morske površine, međutim, došlo je do pucanja prednjih otvora na oplati. Nijesmo mogli nastaviti dalje i brod je vraćen nazad, ostao je u istom položaju. Nećemo prekinuti ovu aktivnost, pitanje je termina kada ćemo nastaviti, ali, moramo napraviti malu pauzu da bismo izvršili analize. Nije nam se dalo, bili smo blizu cilju, imali smo izvrsne vremenske uslove, međutim, sprječila nas je viša sila. Pripadnici MCG odradili su posao na profesionalan način, sve je odradeno kako je planirano, pripreme su bile tri mjeseca, a intenzivne završne pripreme mjesec dana i mogu biti ponosan na ljude kojima komandujem," – kazao je komandant crnogorske Mornarice.

Tim Mornarice VCG koji je učestvovao u akciji vađenja potonule ribarice

milje jugozapadno od rta Mendra, pri čemu su živote izgubila sva tri člana posade. – kapetan i vlasnik broda Krsto Knežić i mornari Anđelko Pršo i Rajko Bezbradica. Na zahtjev rodbine Knežića i Prše čija tijela nikada nisu pronađena nakon udesa, MCG je odlučila da izvadi "Špiridon", ali je pucanje oplata ove ribarice zbog zamora materijala, onemogućilo Mornaricu da u

članovi posade plovne dizalice LDI-18, čija je nosivost stotinu tona, i ronilački timovi Mornarice i Pomorskog odreda VCG koji su u nekoliko navrata silazili na muljevito dno, postavljali čelične sajle na pramac i krmu kočice i kontrolisali tok izvlačenja.

Dizalicu su na lice mjesta dotegli remorkeri PR-41 i LR-77, ronionci su bili na barkasi BRM-81, dok su na

nastavak sa prethodne strane :: drugoj barkasi BRM-85 pored novinarinara bili i članovi porodica Knežić i Pršo i njihovi prijatelji. Tokom trajanja operacije, u blizini je bila raketna fregata RF-34 obezbjeđujući od ulaska drugih brodova ovaj akvatorijum koji je prethodno zabranjen za plovidbu.

Tu su bili i gliser "seaworker 36" Lučke kapetanije Bar, te par manjih plovila MCG, a osim komandanta Mornarice kapetana bojnog broda Rajka Bulatovića, na dizalici su bili i predstavnici Ministarstva odbrane, Uprave pomorske sigurnosti Crne Gore, MUP-a...

Nakon opsežnih priprema, mornarički ronionci su noć prije operacije odradili pripreme za postavljanje sajli na pramcu i krmi 21 metar

duge potonule kočice, bivšeg vojnog lučkog remorkera, koja je nakon rekonstrukcija krmenog nadgrađa, bila teška oko 95 tona.

LDI-18 je polako počela namotavati i zatezati sajle. Najkritičniji trenutak je bio kada je potonuli brod trebalo da se "odlijepi" od muljevitog dna u koje je utonuo i do 1,5 metara, te da se oslobodi svojevrsnog vakuma koji se stvorio između njegovog trupa i mulja.

Snaga dizalice nadvladala je teret pa se "Špiridon" uz jači trzaj odvojio od dna i polako, tempom od oko pola metra u minuti, počeo podizati ka površini mora.

Međutim, već u tom trenutku jaka čelična užad koja su bila provučena kroz oka na pramcu potonule ribarice, počela su poput noža, sjeći

njenu oplatu. Limovi na "Špiridonovom" pramcu konačno su popustili kada je potonuli brod bio na samo oko 5 metara od površine, pa je kočica ostala da visi u okomitom položaju vezana samo za krmu.

U takvim i okolnostima vjetra i mora koji su jačali, vađenje se nije moglo nastaviti pa je otpao drugi dio plana da se nakon izvlačenja kočice na morsku površinu, iz njenog trupa is-pumpa voda kako bi postigla plovnost, nakon čega bi remorkeri "Špiridona" dotegli do Bara.

Kočica je stoga morala ponovno biti spuštena na dno, a sa njome vjerovatno u "plavu grobnicu" vraćena i tijela poginulih Knežića i Prša za koje se sumnja da se nalaze u potpalublju potonulog broda.

Udruženo protiv vatrene stihije

Piše: MARIJANA BOJANIĆ

VRELO ljeta 2008. počinje. Ni jedno do sada nije prošlo bez manjih ili većih požara. Prošle godine, u periodu od 1. juna do 1. septembra u Crnoj Gori bilo je preko hiljadu i po šumskih požara i gotovo pet hiljada intervencija u kojim su učestvovala 572 vatrogasca.

Zato se za ovo ljeta crnogorske službe koje treba da preduprijede i brzo reaguju u slučaju požara spremaju revnosnije nego prethodnih.

U MUP-ovom odjeljenju za vanredne situacije doraden je prošlogodišnji plan.

Po tom planu, najavljuju u MUP-u, tačno će se znati ko je zakazao i ko nije odradio svoj dio posla. Jer da bi građani Crne Gore i njihovi gosti bili bezbjedni – svako treba da odradi svoj posao.

Plan ima 11 segmenata i obuhvata djelovanje 11 institucija. Jedna od njih je i Hidrometeorološki zavod i njegovi inženjeri. Oni, uz pomoć naprednog softvera koji posjeduju, određuju indeks opasnosti od požara unoseći parametre kao što su vlažnost vazduha, vlažnost drveća, temperaturu. Ako bi se desio požar na jednom lokalitetu, ovaj model bi ukazao kako bi se on širio prizemnim dijelom, u krošnji drveta i kuda bi ga vjetar nosio. Tako će oni što se bore sa vatrenom stihijom biti u prednosti jer će se kretati u pravcima u kojima je predviđeno širenje požara.

Biće angažovani i piloti, članovi

aeroklubova, koji će nadlijetati Crnu Goru i javljati ukoliko uoče požar. Predviđeno je planom da se piloti, ukoliko uoče požar, spuste toliko nisko da vide ima li ljudi, da bi se

utvrdilo da li je požar podmetnut. Piloti će biti opremljeni najsavremenijim sredstvima koja mogu da prepoznaju lica na terenu. U policiji se nadaju da će ove godine operativnije djelovati i smanjiti ili onemogućiti podmetanja požara. Značajan segment ovog sistema su opštinske službe za zaštitu i spasavanje. Tu je i civilina zaštita koja se trenutno reorganizuje u skladu sa evropskim standardima. Prema novom planu organizovanja jedinica civilne zaštite i do kraja naredne godine te jedinice imaće dvije hiljade ljudi. Do jula ove godine formiraće se timovi u kojima će biti 400 ljudi koji će biti podijeljeni u timove za svaki grad. Svi timovi će biti opremljeni naprtnjačama sa po 25 litara vode.

I ove godine, za potrebe protivpožarne zaštite biće iznajmljen helikopter KA-32 koji nosi pet tona vode. A MUP raspolaže i sa dva mala dromadera. U MUP-u tvrde da imaju odličnu saradnju sa susjednim državama i Rusijom, te da će im oni, ako zatreba, pomoći. Nezaobilazna je i logistika, odnosno Crveni krst koji bi, u slučaju većih požara trebalo da vodi računa o zbrinjavanju ljudi i da formira timove koji bi bili logistička podrška operativnim jedinicama. A biće preko dvije stotine osmatrača koji su u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i Uprave za šume, koji će u svakom trenutku moći da jave ako primijete požar. Svoj plan djelovanja imaju i Nacionalni parkovi Crne Gore. Ove godine su utvrđeni i vodozahvati sa kojih se može uzimati voda u slučaju potrebe.

Crnogorski MUP će i ove godine gašenje požara iznajmiti ruski helikopter Kamov KA-32

Za razliku od prošle godine, kada se čekalo da osoba koja rukovodi opštinskim službama procijeni kada je potrebna pomoć, ove godine će se na mjesto požara odmah slati letjelice kako bi se intervenisalo u ranoj fazi požara. Utvrđeno je i da mnoga vatrogasna vozila po crnogorskim optinama nisu u dobrom stanju pa je u toku nabavka 65 vozila za gašenje požara i spasavanje.

Vukadinović

REGION

KADA se u nekoj daljoj budućnosti bude teoretski analizirala američka politika i konkretni potezi koji su vodili ka kosovskoj nezavisnosti, teorija međunarodnih odnosa imaće izvanredan materijal za svoje raznolike elaboracije. Pobornici politike sile moći će se pozvati na činjenicu da je američko unipolarno vodstvo, kao i isključiva američka sila, mogla uspješno voditi sve procese do stvaranja nove države, te da se američki interes postavio kao misao vodilja. U nedostatku nekog suparnika, koji bi mogao spriječiti ili zaustaviti takav razvoj, nova država Kosovo je stvorena po američkoj želji i uz upotrebu američkih političkih instrumenata.

Pobornici liberalnog pristupa mogli bi se uhvatiti ideje da je upravo dovršetak procesa stvaranja država na Balkanu početak njihova puta prema Evropi, te da će pod okriljem NATO-a i EU sve te države jednog dana živjeti mirno i stabilno. Samim tim američka aktivnost oko stvaranja Kosova mogla bi se interpretirati kao nastojanje da se ubrzaju integracijski procesi i da se što prije pod međunarodnom kontrolom ide prema evropskoj integraciji čitavog balkanskog prostora. To bi moglo jamčiti mir na Balkanu, ali i u Evropi.

Konstruktivisti će vjerovatno početi od nekih osnovnih američkih izjava u kojima se insistiralo na nezavisnosti Kosova, tvrdeći kako je to put kojim se od artikulirane političke

Piše:
prof. dr Radovan
Vukadinović

KOSOVO

američki projekat

ideje došlo do realizacije, a post-modernisti mogu pokazati kako je to samo jedan od dokaza mogućeg američkog samodjelovanja u kojemu se ne vodi nikakvog računa niti o međunarodnom pravu niti o Ujedinjenim nacijama, niti o pravima ostalih naroda ili pak o potrebi postizanja međunarodne saglasnosti.

Svi ti teorijski okviri, koji će u Kosovu imati izvanredan materijal, nijesu međutim dovoljni da objasne zbog čega je zapravo američka politika u velikom broju insistirala na kosovskoj nezavisnosti i koji su to motivi rukovodili vašingtonske *decision makere* da uprkos protivljenju i kritikama s raznih strana Kosovu daju nezavisnost.

Ne pretendujući ni na kakvu dovršenost procesa, pa niti na mogućnost cjelovite analize, pokušat ćemo makar naznačiti neke osnovne elemente koji se za sada mogu uzeti kao ključni, prilikom analize Bušove politike u odnosu na Kosovo:

1. Specifična Kosovska situacija bila je povod humanitarnoj intervenciji koja je spriječila velika ljudska stradanja na Kosovu i direktno je otvorila mogućnost da se kazni Miloševićev režim, da se utiče na njegovo brže svrgavanje i da se, vjerovatno, izradi takav plan po kojemu bi Srbija trebalo da bude smanjena, ostavljena bez Kosova, čime bi se u znatnoj mjeri, po tim mišljenjima, smanjile opasnosti nekog budućeg srpskog revanšizma. Na drugoj strani, veliko oduševljenje kojim su Amerikanci dočekani na Kosovu, takođe je imalo svog uticaja i moralo je stvoriti uvjerenje da bi eventualno nova država, okružena uglavnom neprijateljskim okruženjem, u budućnosti morala biti čvrsto povezana sa Zapadom i da bi zajedno sa Albanijom mogla predstavljati dugoročan i čvrst oslonac američkoj politici.

2. U vrijeme aktiviranja američke politike prema Kosovu, senator Biden je tvrdio da je Priština jedan od nekoliko muslimanskih gradova na svijetu gdje su SAD poštovane i cijenjene. Pozivajući administraciju predsjednika Buša da ispravno ocijeni situaciju i da pomogne stvaranje nezavisnosti Kosova, senator Biden je postavio Kosovo u širi globalni okvir odnosa Amerike sa svijetom. Po njemu, ako se stvar bude ispravno odvijala u pravcu nezavisnosti

važno za odnose Vašingtona s muslimanskim svijetom. Odbijanje davanja nezavisnosti Kosovu bilo bi shvaćeno kao antiislamska politika i dalo bi islamskim radikalima snažnu novu argumentaciju. S druge strane, kako to piše Bugajski, davanje nezavisnosti demonstrialo bi opredijeljenost SAD-a „demokratskim principima bez obzira na religijske tradicije“.

Ovaj argument ne treba potcijeniti, ali treba dodati da na Kosovu, iako

Kosova, muslimanima širom svijeta bit će pokazano kako su SAD pomogle kosovskim muslimanima i kako im pomažu u izgradnji snažne, nezavisne, multietničke demokratije. Tu istu vezu zastupa i Janus Bugajski koji tvrdi da je to područje, koje je uglavnom nasantano muslimanima, izuzetno

su većinom stanovnici muslimani, ipak nije u tolikoj mjeri snažan Islam, niti vjerski, niti politički. Osim toga, i dio islamskih zemalja podijeljen je oko priznavanja Kosova jer imaju svojih problema sličnog karaktera ili su, pak, donekle suzdržani upravo zbog američkog snažnog angažmana.

3. Ako se ponovo vratimo na model unipolarnog lidera onda se može ustanoviti da je Kosovo imalo posebno značenje u odnosima SAD prema evropskim saveznicima, a isto tako i u odnosu na Rusiju kao zemlju koja polako ponovo postaje glavni američki suparnik. Zapadnim saveznicima trebalo je u duhu Kaganovih okvirnih teza za zdrave američko-evropske odnose, demonstrirati da nakon Kontakt grupe Amerika preuzima vođstvo i da će u tom dijelu Balkana Amerika biti ta koja će dovršiti započeti posao. Upravo zbog želje da se rješenje postigne što prije Amerika nije ostavljala veći prostor za pregovore sa saveznicima, što je trebalo ponovo potvrditi da je Amerika bila glavna i u napadu na Beograd, ali i u poslijeratnoj obnovi i stvarnoj izgradnji kosovske državnosti.

U danima kada Irak i Afganistan odnose žrtve i kada se ne vidi kraj angažmanu na tim prostorima uspjeh na Kosovu trebao je saveznike tjesnije da okupi oko Vašingtona i pokaže mogućnost konstruktivnog djelovanja.

Za rusku politiku u Vašingtonu se znalo da će negativno reagovati. Nakon 1989. godine Rusija je u velikoj geopolitičkoj defenzivi i gubitak istočno-evropskog prostora vrlo teško je nadoknaditi. Ruska politika pokušala je to učiniti na Kosovu 1999. godine, slanjem svojih vojnih snaga u vazдушnu luku Priština, očekujući da će to odvesti do podjele Kosova. No, kada to nije uspjelo, ruske vojne snage su se povukle.

U procesu priprema za proglašenje kosovske nezavisnosti Rusija se snažno angažovala kao zaštitnik međunarodnog prava, svjetske organizacije UN i srpskih interesa, ali je očito da je sa svim tim američka politika računala i da nije bila previše impresionirana. U novom ruskom otvaranju, koje sada uzima Bugarsku i Grčku kao važne gospodarske partnere (nafta i plin), Srbija je zemlja koja može biti još značajnija jer uz ekonomske odnose treba rusku pomoć. Nafta i plin su

priznavanja Kosova, ruska politika bi taj rascjep mogla još više produbiti i, na kraju, možda bi s ovim novim balkanskim prodorom u Evropu, ruska politika dobila šansu da kreira svoju novu evroazijsku strategiju kojom bi se moglo parirati američkoj politici unipolarnog vođstva.

Upravo zbog toga američka politika podržava Kosovo znajući da je to područje na kojem se ukrštaju interesi, ali koje niti sada niti u budućnosti ne može biti prorusko.

važni atributi, ali je tu svakako i mogućnost da, bar za stanovito vrijeme koliko traje uznemirenost zbog Kosova, ruska politika bude snažan saveznik koji može štiti srpske interese.

U nekom idealnom scenariju koji bi sve karte stavio na ruski budućni uspjeh, Kosovo bi moglo poslužiti kao točka na kojoj se profiliraju osnaženi ruski interesi. Rusija bi mogla preko tog angažmana uči na Balkan: ekonomski, politički, pa možda u budućnosti i vojno. S obzirom na podjelu koja je nastala u EU oko

S druge strane, zaustavljanje Rusije na Kosovu, ulazak dvije nove zemlje jadranske povelje u NATO, te mogućnost ulaska Ukrajine i Gruzije u MAP, odgovor su takvim ruskim nastojanjima i čvrst dokaz da Amerika kontroliše razvoj u Evropi, ali i oko Rusije. Samim tim, američka je politika na Kosovu i zapadnim saveznicima i glavnom suparniku Rusiji pokazala da je uprkos svih nevolja s postojećim ratovima još uvijek dovoljno moćna i da od njene političke volje još uvijek zavise glavni pravci razvoja međunarodnih odnosa.

4. Ne treba, naravno, zaboraviti niti važan strategijski moment koji danas jasno prezentira vrijednost američke vojne baze na Kosovu, Bondsteel, kao jedne od najvećih američkih baza u Evropi. U njoj se ovoga trenutka nalazi ne toliko veliki broj američkih vojnika, ali po svim dostupnim podacima ona je građena za mnogo šire namjene i u stanju je primiti velike jedinice (čak 20.000) koje bi bile stacionirane na Kosovu ili bi bile namjenjene za učestvovanje u nekim drugim sukobima. Kada se radi o velikom programu američkog preseljenja dijela snaga crtom Sjever–Jug i otvaranju novih baza u Rumuniji i Bugarskoj, moguće je predvidjeti da je vojna baza Bondsteel na Kosovu postavljena kao središnja za područje istočnog Mediterana i šireg područja Bliskog istoka.

Iako ne bi trebalo isključiti mogućnost da bi srpska strana bila i te kako sretna da SAD može ponuditi vojnu bazu ili baze na području Srbije ili Kosova (kada bi ono bilo pod njezinom kontrolom), očito je da se američka politika opredijelila za bazu koja će imati svoju višestruku funkciju upravo na tlu nezavisnog Kosova. Dosadašnja američka prisutnost u Makedoniji i BiH, pa i na Kosovu, uvijek se pokazala kao izrazito važna, te je postavljanje baze u kojoj će se stacionirati makar manji dio američkih vojnika simbolički dokaz američke zainteresovanosti za to područje. To znači da se unaprijed isključuju bilo kakvi veći sukobi, bilo internog ili spoljnog karaktera, jer će američka vojska odmah intervenirati. U širem smislu, vojna baza na Kosovu služila će kao izuzetno mjesto za eventualni prihvata američkih vo-

jnih snaga koje bi se mogle upotrijebiti ili u susjedstvu Kosova, na Bliskom istoku ili na Mediteranu, te će se na taj način uklopiti zajedno s novim balkanskim članicama u jedinice koje mogu biti stavljene pod komandu NATO-a u slučaju potrebe.

Imajući na umu jačanje Rusije, koje neizbježno predstoji, i za koje postoje svi preduslovi, u dugoročnoj američkoj strategiji vjerojatno se računa i s kosovskim područjem kao djelom teritorija zemalja koje su sada u NATO i koje politički okružuju Rusiju. Ako se nastavi proces zagovaranja ulaska Ukrajine i Gruzije u NATO, to će stvoriti još snažniju cjelinu integrisanu u evroatlantski sastav odnosa, postavljenu kao neku vrstu novog *containment*-a Rusije.

Takođe, balkanske enklave – BiH, Crna Gora i Srbija – koje će ostati izvan NATO-a, bit će sa svih strana okružene zemljama članicama NATO-a, tako da neće biti nikakve mogućnosti za stvaranje nestabilnosti na ovim prostorima. Jedino što će

ostati kao buduće optimalno rešenje, po mišljenju planera NATO-a, bit će potpuno smirivanje stanja u te tri balkanske države i njihovo postupno približavanje NATO-u i EU. Nakon toga moglo bi se tvrditi da je čitav evropski prostor prekriven evroatlantskom mrežom integracija.

5. U svim fazama od raspada Jugoslavije pa do stvaranja države Kosovo, američka politika je u manjoj ili većoj mjeri pokazivala političku volju da se angažuje na balkanskom prostoru, a jednim dijelom i da se pozabavi pitanjem Kosova. To je, svakako, bila značajna karakteristika Klintonove, a posebno Bušove administracije, koje su s raznih aspekata sagledale vrijednost Kosova i ocijenile da je američki angažman potreban, koristan i dugotrajno isplativ.

To je bilo presudno u eliminisanju svih onih suprotnih glasova, bilo u administraciji ili van nje, koji su isticali kako se radi o nepromišljenom potezu koji će imati dalekosežne posljedice u budućnosti.

Nakon proglašenja kosovske nezavisnosti predsjednik Buš je izjavio da je to proces koji je trajao devet godina i da se sada stvaraju uslovi za realizaciju mira i stabilnosti na Balkanu.

To je bila jedna od odrednica kojom se Amerika rukovođila u procesu stvaranja nove države i od koje Bušova administracija niti jednog trenutka nema namjeru odustati: bez obzira na kritike, primjedbe ili pak upozorenja o tome koliko će i kako će primjer Kosova djelovati na stabilnost ili nestabilnost međunarodnih odnosa.

Autor je profesor na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu

Hrvatski kontigent u Avganistanu je sve brojniji

REGION

Motiv novaca a ne mir

Piše
Zvonimir
Mahečić

POSLEDNJIH petnaestak godina vidljiv je trend povećanja broja i opsega međunarodnih vojnih misija i operacija širom svijeta (u daljem tekstu međunarodne operacije). U pravilu one se provode pod okriljem UN, ali vidljivo je da NATO, kao jedina preostala vojnopolitička organizacija na evropskom kontinentu temeljena na principu kolektivne obrane, ima sve veću ulogu u njihovoj sprovođenju. To dovodi sve one zemlje koje su izrazile namjeru

da prije ili poslije postanu punopravne članice NATO-a u situaciju da učestvovanjem u tim operacijama pruže još jedan dokaz svoje osposobljenosti za članstvo i potvrde se kao kooperativne članice međunarodne zajednice. Iako načelna pitanja političkog karaktera imaju veliku važnost, pogotovo imajući u vidu razvoj međunarodnih odnosa, mi ćemo se ovdje pozabaviti nekim specifičnim pitanjima donošenja odluka o

upućivanju i pripremanju vojnika za učestvovanje u međunarodnim operacijama.

DONOŠENJE ODLUKE

Pri donošenju odluke o učestvovanju u međunarodnim operacijama ključno je osigurati odgovarajuće učešće svih političkih institucija i struktura, a da pri tome ne dođe do blokiranja sistema državne vlasti i

onemogućavanja promptnog reagovanja kada je to potrebno.

Skupština, kao tijelo izabrano od građana i institucija koja ostvaruje demokratski nadzor nad cjelokupnim odbrambenim i bezbjednosnim sektorom, morala bi imati ključnu ulogu u donošenju odluke o upućivanju vojnika i jedinica u konkretne međunarodne operacije, kao i nadzoru svih političkih elementa tokom njihovog sprovođenja. To uključuje i pravo, odgovornost i nadležnost Skupštine da u svakom trenutku donese odluku o povlačenju vojnika i jedinica i prestanku učešća u pojedinoj međunarodnoj operaciji iz bilo kojeg političkog ili operativnog razloga, poput, npr., nastupanja neprihvatljivog nivoa opasnosti za živote vojnika, napada na zemlju, promjene karaktera i opsega operacije, i sl.

Iskustvo pokazuje da bi bilo idealno da Skupština donosi načelnu odluku o participiranju u konkretnoj međunarodnoj operaciji i da ta odluka vrijedi dok god ne bude od iste te Skupštine opozvana. Na temelju takve načelne i prethodne odluke vlada ili predsjednik, zavisi i od toga kako su ustavom zemlje riješene njihove međusobne nadležnosti nad oružanim snagama, donosili bi operativnu odluku o upućivanju svakog pojedinog kontingenta u konkretnu međunarodnu operaciju i to na tačno

određeno razdoblje.

Dodatni problem može biti, kao što je bilo uočeno u Republici Hrvatskoj, Ustavna odredba kojom se zahtijevalo da svaka takva odluka bude donijeta dvotrećinskom većinom svih članova Hrvatskog sabora. To je u nekoliko slučajeva dovelo do velikih problema jer je na sjednici Sabora bilo sveukupno prisutno manje od dvije trećine poslanika. Stoga se čini pametnijim usloviti donošenje odluke dvotrećinskom većinom prisutnih članova Skupštine i naravno prisutnošću više od polovine zastupnika na sjednici.

DOBROVOLJNOST

Element oko kojeg se često lome koplja jeste princip dobrovoljnosti za učešće u međunarodnim misijama i operacijama. Pripadnici zapadnih vojski teško se mogu identifikovati sa ovim problemom bilo zato što je slanje ekspedicijskih snaga u različite djelove svijeta tradicionalno ukorijenjeno u njihove socijalne i vojne strukture, još od kolonijalnih ili imperijalnih vremena, ili zato što

njihove oružane snage još uvijek u pravilu uspijevaju održati redovan ciklus upravljanja osobljem tokom kojega vojnici u razdoblju od tri do pet godina prođu dužnost u operativnoj jedinici na terenu (u zemlji ili izvan nje), odgovarajući nivo vojnog školovanja ili obuke, i dužnost u nekoj komandi, što sve zajedno služi kao svojevrsna garancija da vojnik ne može biti upućen na učestvovanje u nekoliko operacija izvan zemlje zaredom.

Gore spomenuta tradicija, kao ni tako striktno sprovođenje ciklusa rotacije vojnika uglavnom nijesu prisutni u malim državama jugoistočne Evrope. Upravo zato se u zakone koji regulišu pitanja službe u oružanim snagama često stavljaju odredbe koje, s jedne strane traže saglasnost vojnika za upućivanje u međunarodne operacije ili potpisivanje neke vrste ugovorne obaveze, a s druge strane ograničavaju

moгуćnost njihovog upućivanja u međunarodne operacije s obavezom da između dva upućivanja provedu određeno razdoblje na dužnostima u zemlji. Takve odredbe imaju za cilj zaštitu vojnika pojedinca od mogućeg šikaniranja i pružanje sigurnosti da će u određenom vremenskom razdoblju biti

u zemlji sa svojom porodicom.

To, međutim, ne znači dovođenje u pitanje sprovođenja odluke državnih institucija o učešću u međunarodnim operacijama. Budući da vojnike treba pripremiti i obučiti za učešće u tim vrstama aktivnosti, uvijek je moguće definisati trenutak u procesu pripreme kada će vojnik dati i potpisati izjavu da dobrovoljno pristaje na participiranje u međunarodnim operacijama koja će biti

nastavak na sljedećoj strani ...

...nastavak sa prethodne strane
temeljena na dostignutom zadovolj-
avajućem stupnju saznanja o onome
što bi ga u tim operacijama moglo
očekivati. Od tog trenutka na dalje
on je vezan takvom izjavom i samo
u slučaju više sile ili nepredvidivih
okolnosti može biti oslobođen oba-
veze.

Naravno, to znači da vojska mora
uvijek voditi računa da u proces
pripreme i obuke uključi više vo-
jnika nego što joj u nekom pred-
vidljivom roku treba, jer mora
predvidjeti da će se neki u zadnji
tren predomisli. Ukoliko sastav
obučavanja bude pametno osmišljen
i koordiniran između svih vojnih i
civilnih institucija i organizacija, tada
je praktično nemoguće da dobro-
voljnost utiče na nivo spremnosti
vojnika pojedinca i vojnih postrojbi
za učešće u međunarodnim op-
eracijama.

MOTIVI

Na individualnom nivou, najčešći
razlog za učešće u međunarodnim
operacijama nije nekakva imaginarna
internacionalna solidarnost, širenje
demokratije, zaštita ljudskih prava,
uvjerenje o činjenju dobrog djela ili

20 ili više hiljada eura. To im onda
omogućava da prodaju stari stan i
kupe novi sa jednom sobom više za
dijete, ili zamijene 10 ili 15 godina
star auto novim, ili poprave životni
standard na neki treći način.

Koliko god se neko sa moralnih
visina nad tim mogao zgražavati,
radi se o ljudima koji, kao i svi os-
tali u eri slobodnog tržišta i pre-
duzetništva, samo žele sebi i svojim
porodicama osigurati pristojan život.
A budući da to često nijesu u mog-
ućnosti ostvariti kod kuće, onda je

tumačeno kao stavljanje principa fi-
nansijske satisfakcije iznad principa
profesionalizma. To će, međutim, u
pravilu značiti samo to da su oni
koji tako misle pomalo izgubili dodir
sa stvarnošću i svakodnevnim živ-
otnim teškoćama pripadnika
oružanih snaga. Ako je princip fi-
nansijske satisfakcije prihvatljiv kao
jedan od primarnih principa
ponašanja u svim drugim profesijama,
nema objektivnog razloga da
se vojnici osuđuje zbog toga što
žele osigurati sebi i porodicama
dostojan život, tim više što oni u
svojoj profesiji i tokom sprovođenja
međunarodnih operacija, riskiraju
puno više od pripadnika bilo koje
druge profesije.

Konačno, profesionalizam vojnog
poziva, odnosno izgradnju profesio-
nalnih oružanih snaga, nije
moguće ni postići niti započeti par-
cijalnim mjerama koje će se
prelomiti na leđima vojnika, već ci-
jeli društveni, stručni, kadrovski,
politički, komandni, finansijski,
edukacijski, itd. kontekst izgradnje
oružanih snaga mora biti prilagođen
razvoju profesionalizma i vojne
etike, da bi se u daljem vremen-
skom razdoblju stvorile pretpostavke
za razvoj onoga što se danas sma-
tra malim i profesionalnim post-
modernim oružanim snagama.

**Autor je penzionisani brigadir
Oružanih snaga Hrvatske**

nešto slično tome, već jednostavni
životni pragmatizam. Mnogi vojnici
koji se dobrovoljno javljaju za
učešćevanje u operacijama odlaze
primarno zato što kući donesu 10,

jedini način da to pokušaju učiniti
učestvovanjem u međunarodnim
operacijama. Postoji mogućnost da
to od vojnog i političkog vrha,
stručnjaka i naučnika bude pro-

Na zapadu, gdje nam je i mjesto

Piše:
Arian
Starova

ALBANCI su oduvijek smatrali da članstvo njihove države u NATO-u i EU predstavlja povratak u davno uskraćeni prirodni identitet Zapada. Ovo je razlog zbog čega su Albanci uvijek davali relativno veliku javnu podršku članstvu njihove zemlje u NATO-u. Početkom 1990-ih, poslije demokratskih promjena u Albaniji, sve albanske političke partije konsenzusom su se dogovorile da zajedno rade na postizanju strategijskog cilja evroatlantske integracije. NATO napadi iz vazduha protiv Miloševićeve JNA na Kosovu u periodu od marta do juna 1999. osnažila je stav Albanaca prema NATO-u iz prostog razloga što ga smatraju oslobodiocem dijela njihove teritorije.

Tokom relativno dugog perioda – od 1992. do 2008. godine, Albanija je ostvarila ogroman opšti napredak ka ovom strategijskom cilju pristupanja u NATO i EU. Napomenućemo samo nekoliko stvari koje smo uveli u skladu sa međunarodnim standardima: sjajan napredak u reformi odbrane, istaknuta umjerena uloga u regionu Balkana, uspješna reforma državnih demokratskih institucija, konsolidacija vladavine zakona borbom protiv kriminala, svođenje ilegalnog krijumčarenja i korupcije na nultu toleranciju, efikasna regionalna saradnja među zemljama Jadranske povelje (Albanija, Hrvatska i Makedonija), početak pregovora sa Evropskom unijom u vezi sa slobodnim kretanjem (bezvizni režim) albanskih državljana u zemljama EU u bliskoj budućnosti, poštovanje prava manjina i vladina odanost da čini najbolje za njih u budućnosti, povećavanje budžeta za odbranu na 2,01 % GDP-a u

2008, postepena reforma vojske, dok ne postane potpuno profesionalizovana 2010. godine, rad na tome da bude prva zemlja u svijetu koja je uklonila sve znano hemijsko oružje, učestće u mirovnim misijama u inostranstvu...

Ovaj proces je zasnovan i na opipljivim dostignućima u albanskoj ekonomiji: smanjenje nezaposlenosti na 14%,

Shefer, Beriša i Topi na Samitu NATO-a u Bukureštu

stopa rasta od 6%, kontrolisana stopa inflacije od 2-4%, smanjenje broja ljudi koji žive u siromaštvu sa 25% u 2002, na 18% u 2007, povećanje GDP-a po glavi stanovnika na oko 2.800 eura, velike investicije u putnu infrastrukturu, pri čemu najveću predstavlja brza izgradnja novog modernog auto-puta Kukeš-Drač, primjena

...nastavak sa prethodne strane

novog fiksnog poreza na dobit od 10%, smanjenje socijalnih doprinosa za 30%, povećanje prihoda za 5% u posljednje dvije godine, potpisivanje sporazuma o slobodnoj trgovini sa skoro svim susjednim zemljama, povećanje izvoza, veliki procenat stranih investicija... Kao rezultat tog opšteg napretka zemlje, Albanija je načinila značajne korake na svome putu ka evroatlantskim integracijama. U junu 2006. godine je sa EU potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, a 3. aprila 2008. NATO je pozvao zemlju da mu pristupi zajedno sa Hrvatskom. Sam 3. april je po sebi bio veoma radostan dan širom Albanije. Albanci koji su antektirani na ulici upitani o važnosti tog poziva, odgovarali su da ovaj poziv predstavlja nacionalnu bezbjednost, garanciju za albanski demokratski sistem, veći priliv stranih investicija, ubrzavanje napretka zemlje ka EU, prihvatanje tradicionalnih demokratskih vrijednosti koje se nalaze u osnovama demokratskih država i evroatlantskog regiona, dalja modernizacija albanske političke elite i slično. Cijela zemlja osjeća zahvalnost prema NATO zemljama što su uputile ovaj poziv i još je motivisanija za konsolidaciju svog uspeha u vidu člana porodice zapadnih demokratskih država unutar NATO-a. Istina je da se slika i položaj Albanije u regionu i izvan njega značajno promijenio, što za Albaniju znači veću ulogu i više odgovornosti na međunarodnom planu.

Kada uskoro postane (nadamo se tokom sljedećeg NATO samita u 2009) novi član Sjevernoatlantske alijanse, Albanija, će sa sobom donijeti i dragocjene vrijednosti kao što su poznata odlična vjerska tolerancija, jedinstveni geopolitički položaj i ljudski resursi, a i ojačaće regionalnu bezbjednost, itd.

Poslije samita u Bukureštu Albaniju, i dalje čeka izazovan put prije nego što postane punopravna članica NATO-a. Elita države, kao i albanski narod su svjesni da je postizanje punopravnog članstva težak proces koji predstavlja ogroman posao. Ali, čak i po punopravnom prijemu u NATO ostaće mnogi ciljevi koji se moraju postići da bi Albanija postala sve ponosnija članica NATO-a samo iz razloga što se, između ostalog, i sam NATO stalno transformiše u promijenjenim globalnim uslovima. Stoga, poslije samita u Bukureštu, Albanija samo završava najkraći dio svoga puta započevši još jedno dugo putovanje prema svojoj konsolidaciji kao država članica NATO-a.

Ipak, sve do sljedećeg NATO samita u Strazburu, Albanija mora ispuniti neke prioritetne ciljeve. Podijelio bih te ciljeve u dvije grupe.

Prva grupa obuhvata sve korake koji se moraju preduzeti da bi se okončale preostale jednogodišnje procedure za punopravno članstvo, kao što su: pristupni pregovori sa NATO timom, priprema pravnih dokumenata i diskusije u vezi sa tehničkim pitanjima, obezbjeđivanje zaštite povjerljivih dokumenata NATO-a, priprema i ratifikacija protokola o pristupanju Vašingtonskom ugovoru od strane država NATO članica, određivanje finansijskog doprinosa Albanije zajedničkom budžetu NATO-a, formalna potvrda da će ispunjavati svoje vojne obaveze, druge specifične vojne obaveze i sl. Iako su ovo najlakši zadaci koji se moraju ispuniti, moraju se uložiti posebna pažnja i ozbiljni napor da ne bi došlo do gubljenja vremena.

Druga grupa ciljeva veze sa spremnošću Albanije kao zemlje koja je pozvana u članstvo, da nastavi sa demokratskim reformama se smatraju podjednako važnima za NATO i EU. Do NATO samita u Strazburu za Albaniju je najvažniji opipljivi napredak u uspostavljanju potrebnog pravnog okvira i drugih kapaciteta imajući u vidu organizovanje međunarodno priznatog slobodnog i poštenog izbornog procesa. Takođe, očigledan proces je potreban u reformi sudstva radi daljeg jačanja njegove nezavisnosti. Dalji

NATO kontingent u Albaniji

poboljšani odnosi između političkih stranaka se takođe nalaze među obavezama Albanije. Gledajući dalje u budućnost, Albanija ima još mnogo prioriternih ciljeva koji predstavljaju izazove, a koji se mogu smjestiti u šest dodatnih grupa.

Prva grupa je povezana sa drugim dugoročnim mjerama za nastavak procesa reformi i učvršćivanje demokratskih institucija zasnovanih na određenim zakonima. U ovu grupu bismo uvrstili dalje jačanje pravnih institucija kao što su sudovi, kancelarija javnog tužioca, krivične policije, bezbjednost pravne dokumentacije, učvršćivanje vladavine prava na ravnopravnoj osnovi za sve, poboljšanje organizacije izbora radi garancije slobodnih i fer izbora, poboljšanje državne administracije i učinkovitost njenih službenika, nastavak borbe protiv kriminala i korupcije i ilegalnog krujumčarenja, itd. Ovo su oblasti gde je svaki gubitak u vremenu uvijek ozbiljan i ima nepredvidljive posljedice. Nastavak rada na tim demokratskim reformama ne samo da poboljšava učinak države kao članice NATO, već i dosta pomaže na putu ka integraciji u EU. Srećom, koordinacija i saradnja između političkih partija na vlasti i opozicije je dosta poboljšana i nastavlja da se popravlja usljed zajedničkih ideja o neophodnosti demokratskih reformi.

Druga grupa ciljeva usmjerena je na podizanje političke uloge Albanije unutar NATO. Proći će puno vremena prije nego što Albanija posle prijema postane prava država članica NATO, dotle će možda biti lakše ispunjavati pravu političku ulogu. Aktivno učestvovanje u političkim i vojnim diskusijama, pokretanje novih ideja, podržavanje bitnih političkih

Starova

inicijativa, i tako dalje za Albaniju djeluju mnogo prijemčivije za neko buduće vrijeme, samo ako se uzme u obzir ozbiljno razmatranje pripreme i angažovanja neophodnih ljudskih resursa. Ovo između ostalog djeluje kao veoma bitan izazov za Albaniju i njen imidž.

Treća grupa se sastoji iz nastavka reforme vojske i reforme odbrane uopšte.

Promjena ka potpuno profesionalizovanoj vojsci do 2010. godine, poboljšanje i modernizacija vojne opreme, dalja modernizacija komunikacionih tehnologija, poboljšanje vojne obuke, ubrzano uništavanje velikog viška municije, priprema vojnog kontingenta za angažovanje u misijama u inostranstvu i tako dalje predstavljaju samo neke od najvažnijih zadataka koji se moraju ispuniti.

Četvrta grupa ciljeva podrazumijeva razvoj ekonomije koji je više dugoročan i kompleksan, ali istovremeno i izuzetno važan faktor za efikasnu državu članicu NATO.

Peta grupa ciljeva nastoji da potpomogne naporima informisanja javnosti i pridobijanja podrške za NATO.

Prirodno je da takva aktivnost traje, jer i sam NATO nastavlja sa svojim aktivnostima i prolazi kroz bitne transformacije u pogledu svoje uloge u međunarodnoj bezbjednosti. Ovde Atlantski savjet Albanije treba da igra jaču ulogu u poređenju sa njegovim brojnim aktivnostima tokom proteklih 14 godina.

Šesta grupa ciljeva je usmjerena na povećanje regionalne uloge Albanije kao države koja ohrabruje mir, dijalog, umjerenost i saradnju zapadnog Balkana i šire.

Put ka postanku ugledne države članice NATO predstavlja dug put za Albaniju, a ovdje spomenuto predstavlja samo probni pokušaj da se izloži najočiglednije šta je neophodno. Na tom putu, drugi mnogo detaljniji zadaci i izazovi su u igri i Albanija mora uvijek biti budna i da ih traži i uspješno im se suprotstavlja.

Autor je potpredsjednik Atlantskog vijeća u Briselu i bivši ministar inostranih poslova Albanije

Sa potpisivanja Sjevernoatlantske povelje 1949. godine

U današnjoj turbulentnoj međunarodnoj zajednici, NATO je ostao jedina bezbjednosna organizacija koja pokušava pronaći adekvatne odgovore na gotovo sve izazove nestabilnosti savremenog svijeta, bez obzira radi li se o hard-security ili soft-security

Kuda ide NATO?

Piše:
Lidija
Cehulić

RASPADOM bipolarne međunarodne zajednice primjećuje se znatan porast broja samita čelnika NATO-a u odnosu na vrijeme bipolarizma. Nastojeći da se transformišu u novom svjetskom poretku iz pretežno vojne, u političko-vojnu organizaciju, NATO kontinuirano usvaja brojne deklaracije kojima normativno institucionališu svoje reforme. Od prvih posthladnoratovskih samita u Londonu i Rimu, početkom devedesetih godina prošlog vijeka, pa do posljednjeg samita održanog u aprilu ove godine u Bukureštu, NATO postavlja pravne temelje ne samo svojih sveobuhvatnih reformi na unutrašnjem planu (struktura, zapovjedništvo, konkretne snage i sl.), već definiše uspostavljanje odnosa sa najrazličitijim zemljama i regionima svijeta, te što je jednako važno, određuje sve širu lepezu ciljeva koje će sam, ili u saradnji sa drugim relevantnim organizacijama, ispunjavati u savremenoj međunarodnoj zajednici. Transformacija NATO-a uslov je njegovog opstanka u radikalno promijenjenoj geopolitičkoj,

geostrategijskoj i geoekonomskoj slici posthladnoratovske međunarodne zajednice. Struktura novog svjetskog poretka još se uspostavlja, izazovi bezbjednosti i stabilnosti sve su brojniji i dolaze iz najrazličitijih izvora, povećava se broj aktera koji pozitivno ili negativno utiču na kreiranje međunarodne stvarnosti, a njihovi međusobni odnosi sve su kompleksniji. Dinamika današnjeg svijeta, podstaknuta velikom dijelom

No prije proširivanja svoje agende djelovanja, NATO bi morao konsolidovati svoje redove, pronaći jednostavnija rješenja za probleme u koje je involviran, te određene prioritetne reforme sprovesti do kraja

naučnotehnološkim i informatičkim progresom, neuporediva je sa relativno stabilnom fazom bipolarnih međunarodnih odnosa u kojoj su bili jasno prepoznatljivi i definisani prostor, načini i sredstva djelovanja dva bloka te potencijalni neprijatelj. U današnjoj turbulentnoj međunarodnoj zajednici, NATO je ostao jedina bezbjednosna organizacija koja pokušava pronaći adekvatne odgovore na gotovo sve izazove

nestabilnosti savremenog svijeta, bez obzira radi li se o tzv. hard-security ili soft-security. Zadržavajući kao temelj svog djelovanja član 5. Sjevernoatlantskog ugovora (kolektivna obrana) NATO je još 1999. izašao iz svojih granica i postao globalni akter. Više od šezdeset hiljada ljudi, članica Saveza ili zemalja partnera, trenutno učestvuje u različitim civilnim ili vojnim misijama Alijanse na četiri kontinenta.

Uz sav respekt vojno-tehnološki najjačem, po mogućnostima djelovanja najmoćnijem, po broju učesnika najmnogobrojnijem, po finansijama kojima raspolaže najbogatijem, po geografskom području djelovanja najrasprostranjenijem Savezu, čija je članica ujedno i danas jedina supersila Sjedinjene Države, objektivni analitičari ne mogu a da ne primijete sve veći raskorak između proklamovanih cil-

jeva i onoga što je Savez danas doista i u stanju adekvatno ispuniti. Na posljednjem samitu u Bukureštu NATO je ponovno definisao svoje nove zadatke, te proširo opseg već postojećih. Sumirano, Deklaracija iz Bukurešta definiše angažman NATO-a oko sljedećih pitanja: Avganistan, Balkan (Kosovo), Darfur, Irak, borba protiv terorizma, sprečavanje proliferacije oružja za masovno uništenje, jačanje strategijskog partnerstva sa Evropskom unijom, uspostavljanje veće saradnje sa Ujedinjenim nacijama, dalje širenje Saveza (pozvane su Hrvatska i Albanija u punopravno članstvo 2009, ali vrata Saveza ostaju otvorena i trećoj članici Jadranske povelje – Makedoniji), intenziviranje odnosa partnerstva sa Gruzijom i Ukrajinom, ali i Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, te Srbijom kroz NATO-ve programe Sjevernoatlantskog savjeta za saradnju i Partnerstva za mir, te intenziviranje raznih oblika trening programa član-

ica Mediteranskog dijaloga i Istanbulske inicijative za saradnju (odnosi se na zemlje regije Bliskog istoka i Persijskog zaliva), jačanje odnosa globalog partnerstva sa Južnom Korejom, Novim Zelandom, Australijom i Japanom, rješavanje protivrječnosti u odnosima sa Rusijom, transformacija NATO snaga u cilju bolje efikasnosti snaga za brzi

tativno povećane.

Postavlja se pitanje gdje su granice želja NATO-a u definisanju posthladnoratovskih ciljeva. Naime, objektivna analiza same organizacije i njezine efikasnosti u ispunjenju zadataka koje je sama sebi postavila na svojim samitima ukazuje na sve veće normativne nedorečenosti, ali što je još važnije, nemogućnost is-

Zapisano u deklaracijama sa samita čelnika Saveza ne prate razrađeni normativni podaci koji bi stvorili potrebnu infrastrukturu za formiranje i konkretnih snaga – bilo vojnih, civilnih, diplomatskih

odgovor, strukturalne i proceduralne reforme komandnog kadra NATO-a, osiguranje energetske bezbjednosti, borba protiv kompjuterskih hakera. Sa izuzetkom posljednjeg, većinu tih ciljeva NATO je definisao kao svoje zadatke i na ranijim posthladnoratovskim samitima. No u Bukureštu su obaveze koje proizlaze iz tih zadataka dodatno kvalitativno i kvanti-

punjavanja ponuđenih zadataka. Zapisano u deklaracijama sa samita čelnika Saveza ne prate razrađeni normativni podaci koji bi stvorili potrebitu infrastrukturu za formiranje i konkretnih snaga (bilo vojnih, civilnih, diplomatskih i sl.) za implementaciju istih.

Evo nekoliko krucijalnih primjera:

nastavak na sljedećoj strani ...

GLOBAL

Sjevernoatlantsko vijeće na Samitu u Bukureštu

1. NATO nema adekvatan strategijski koncept saveza, ključni dokument koji jasno definiša primarne osnove za funkcionisanje Saveza i temeljem kojeg bi stratezi Alijanse razrađivali potrebne dokumente, ali i konkretne pravce transformacije Saveza. Postojeći najviši pravni akt, Strategijski koncept saveza je iz 1999. godine i zastario je u odnosu na današnju međunarodnu stvarnost u kojoj Savez djeluje, te je nepotpun s obzirom na nove zadatke koje NATO proklamuje.
2. Avganistan je i dalje određen kao najvažnija NATO misija, no uprkos svim naporima ta napaćena zemlja je još veoma daleko od stabilizacije. Umjesto demokratizacije svekolikog

janta biće veoma teško ostvariva na način kako NATO danas djeluje u toj zemlji.

3. Idealno zamišljen koncept NATO snaga za odgovor (NRF) od samih početaka suočava se sa ozbiljnim problemima. Nedefinisan je način finansiranja snaga, nema konsenzusa članica

unutar EU osmislili i prihvatili određene inicijative u cilju bržeg i efikasnijeg uspostavljanja evropske obrane, NATO je osmislio svoje kontra mjere. Nagomilane protivrječnosti između NATO-a i EU mogu se svrstati u dvije osnovne grupe: prve su političke naravi, a druge proizilaze iz

NATO nije, ne mora, i ne može biti u isto vrijeme globalni vojnik, policajac, diplomata, humanitarac, logističar, graditelj, liječnik, veterinar, ekspert za računare, dobar komšija itd.

NATO-a pod kojim uslovima i za koje zadatke se snage upućuju na teren, evropski saveznici u NATO-u nijesu dostigli tzv. puni operativni kapacitet snaga.

4. Za bezbjednosne odnose NATO-a i EU, analitičari upotrebljavaju termin „za-

konkretne implementacije sigurnosnih snaga NATO-a i EU na terenu.

Bilo bi nerealno zaključiti da NATO u posthladnoratovskoj zajednici nije imao i svojih uspjeha. No prije proširivanja svoje agende djelovanja, NATO bi morao konsolidovati svoje redove, pronaći jednostavnija rješenja za probleme u koje je involviran, te određene prioritetne reforme sprovesti do kraja. Samim tim, povećaće se kohezivnost Alijanse (koja je danas niska), ali i njezina vjerodostojnost i novo vrednovanje u međunarodnoj zajednici. NATO nije, ne mora, i ne može biti u isto vrijeme globalni vojnik, policajac, diplomata, humanitarac, logističar, graditelj, liječnik, veterinar, ekspert za računare, dobar komšija itd. Gomilanjem zadataka i preuzimanjem uloga koje ne može ispuniti, NATO sve više gubi na vlastitoj vjerodostojnosti.

Kratkoročno, nekima unutar Saveza možda i odgovora da NATO bar deklarativno učestvuje u gotovo svim segmentima i problemima savremenog svijeta.

No dugoročno, to svakako nije pametna politika niti za NATO niti za međunarodnu zajednicu. Na proslavi svog šezdesetog rođendana, na predstojećim samitima sljedeće godine, stratezi Saveza o tome bi svakako trebalo da vode računa prije nego stave na teret NATO-u neke nove dodatne zadatke.

Prvi sastanak lidera zemalja osnivača Alijanse 1949. godine

avganistanskog društva, koja je vrlo ambiciozno zamišljena pod NATO geslom „kompaktan Afganistan“ iz 2006. godine, danas se govori o uspostavljanju Avganistana kao zemlje koja će samostalno osiguravati svoj razvoj (self sustaining development country). I ta blaža vari-

amrznuti sukob“. Kompromisna rješenja koja su postignuta na relaciji NATO-EU (aranžman Berlin plus, koncept ESDP) imala su za cilj prepustiti Evropljanima da samostalnije u odnosu na NATO učestvuju u kreiranju i osiguranju međunarodnog mira. Pa ipak, kad god su evropljani

Veliki izazov za Alijansu

Piše:
Savo
Kentera

NATO nije u Avganistanu da bi dobio rat, već da bi izgradio zemlju, povratio demokratiju, uspostavio vladavinu prava i omogućio funkcionisanje svih institucija sistema
Njemačka zadužena za reformu avganistanske policije, Italija za pravni sistem, Japan za demobilizaciju, dok su Sjedinjene Države zadužene za kreiranje nove avganistanske vojske i njihovu obuku

NAPADIMA na Avganistan 2001. godine, Sjedinjene Američke Države su imale za osnovni cilj svrgavanje talibanskog režima kao odgovor na terorističke napade 11. septembra. Pobjeda je uslijedila, ali ubrzo je otpočeo i čitav niz operacija od strane Talibana, lokalnih plemena i drugih paravojnih organizacija usmjerenih na rušenje nove avganistanske vlade. Al Kaida koja je bila uglavnom protjerana iz Avganistana, našla je svoje utočište u susjednom Pakistanu, odakle je planirala napade na Avganistan, ali i na ostale krajeve svijeta. Sve u svemu, situacija se nije odvijala u pravcu koji je bio zamišljen i možemo slobodno reći da je bila potpuno van kontrole u pojedinim djelovima zemlje.

Okosnicu snaga u Avganistanu danas čine NATO snage sa oko 40.000 vojnika pod komandom ISAF-a (International Security and Assistance Force), kao i američke specijalne snage sa oko 20.000 vojnika. ISAF snage su podijeljene na dva dijela – one koje imaju dozvolu da se bore i one koje tu dozvolu nemaju. Sve to nije dovoljno da zaustavi pobunjeničke napade koji u ovom momentu ne prijete opstanku same vlade, ali bi u budućnosti svakako mogli postati ozbiljna prijetnja. Dok

je sa jedne strane avganistanska vojska u procesu re-grutovanja, opremanja i treniranja, težište garantovanja bezbjednosti u zemlji počiva upravo na NATO snagama, odnosno ISAF-u, SAD-u, kao i ostalim saveznicima.

Jedan od najvećih problema sa kojima se NATO, odnosno ISAF suočava u ovom trenutku jeste činjenica da je samo šest zemalja uključeno u borbene mislije na samom jugu Avganistana, dok ostale zemlje vješto izbjegavaju da uzmu učešće u ovom dijelu zemlje koji važi za jedno od najriscantnijih područja. Te zemlje su Holandija, Kanada, Australija, Britanija, Sjedinjene Države i Danska. Ono što svakako ohrabruje i možda najavljuje jedan preokret jeste da se Francuska upravo odlučila da pošalje jedan bataljon (oko 500 ljudi), takođe i Poljska, koja će poslati oko 300 vojnika, kao i SAD koje su poslale dodatnih 3.200 vojnika na samom jugu, i gdje se već vide konkretni rezultati. Mandat kanadskim trupama ističe januara 2009. godine, ali i pored najava da bi se možda mogli povući, velika je vjerovatnoća da će nakon dodatnog angažovanja SAD, ostati i dalje na jugu Avganistana.

nastavak na slijedećoj strani ...

Ono što je činjenica jeste da same NATO snage, koliko god da ih ima Avganistanu, neće donijeti prosperitet i napredak bez paralelnog sprovođenja reforme civilnog sektora, pri čemu akcenat prije svega treba staviti na borbu protiv proizvodnje narkotika, otvaranje novih radnih mjesta i sl. NATO zemlje su već uključene u taj proces, tako da je sada Njemačka zadužena za reformu avganistanske policije, Italija za pravni sistem, Japan za demobilizaciju, dok su Sjedinjene Države zadužene za kreiranje nove avganistanske vojske i njihovu obuku. Sama rekonstrukcija zemlje je povjerena avganistanskoj vladi, ali i ISAF-ovim PRT (Provincial Reconstruction Teams), timovima koji su sastavljeni od osoblja koje je zaduženo za obnovu odnosno rekonstrukciju i bezbjednosnih snaga. Vlade zemalja čije osoblje se nalazi u tim timovima nadležne su i odgovorne za njih bez obzira što su oni pod okriljem ISAF-a. Možemo slobodno reći da je u velikoj mjeri razlog nestabilnosti i sporog razvoja zemlje u slaboj koordinaciji i kontroli koja postoji na terenu. Od načina na koji će se riješiti ovaj problem u velikoj mjeri će zavisiti i sama budućnost ove zemlje.

Ono što je neophodno uraditi u narednom periodu jeste da se ulože maksimalni naponi u koordinaciji reforme civilnog sektora sa avganistanskom vladom, ali isto tako i sa svim zemljama koje učestvuju u obnovi Avganistana. Ideja da se postavi osoba u vidu visokog komesara koja bi imala autoritet i nadležnost da koordinira kompletan proces sasvim je opravdana i vjerovatno najbolje rešenje za uspjeh cjelokupnog procesa. Bez postavljanja takve osobe i sa nadležnošću da reaguje u određenim situacijama, reforma civilnog sektora će najvjerovatnije nastaviti da bude nekoherentna i mnogo manje efektivna od one koju situacija na terenu zahtjeva. Odbijanje avganistanskog predsjednika Karzajia da se za visokog komesara UN postavi Pendi Ašdaun, početkom ove godine, nije uslijedila zbog protivljenja samoj ideji o ovoj veoma važnoj funkciji, već zbog toga što se radi o Britancu, bivšem pripadniku SAS, koji još nije dobrodošao u ovoj zemlji koja ima veoma loše iskustvo sa Britancima.

Problem je u tome što je upravo Pendi Ašdaun odradio izuzetno dobar posao za vrijeme svog

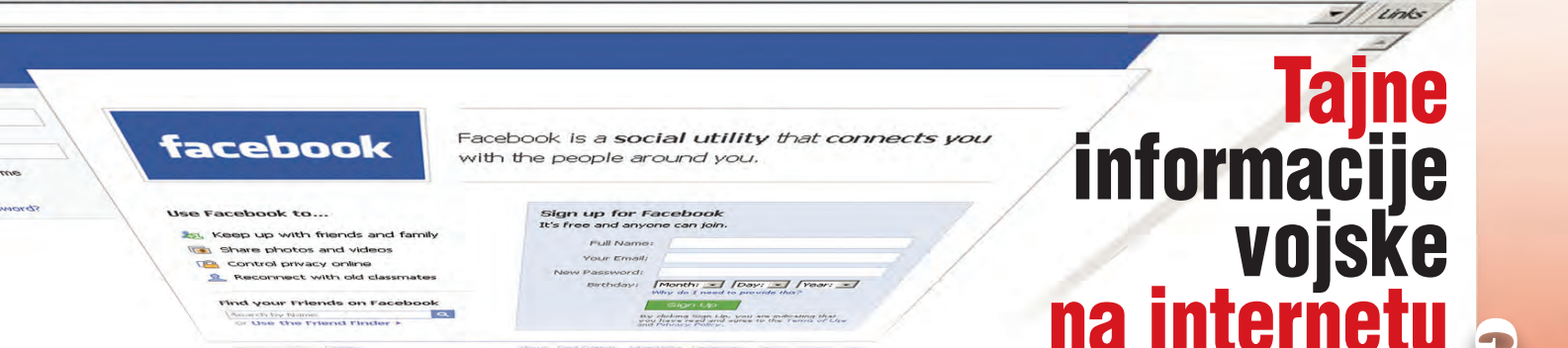

mandata u Bosni, i prava je šteta što nije došlo do njegovog imenovanja u Avganistanu jer se zaista radi o osobi koja poznaje svoj posao i koja bi ga veoma kvalitetno obavljala. Taj problem u svakom slučaju mora biti riješen što prije kako bi se nastavilo sa svim procesima koji su započeti i kako bi učinak bio što bolji.

Pitanje koje se veoma često postavlja u javnosti, ali i unutar samih vlada zemalja koje učestvuju u obnovi Avganistana, jeste da li NATO dobija rat u Avganistanu ili ne. Da li je ta misija zaista uspješna ili nije? Da li treba produžiti mandat i ostati još neko vrijeme, ili se jednostavno povući i u toj varijanti ostaviti zemlju u haosu, pri čemu bi mogli svakako računati na veliki povrat Talibana iz Pakistana i drugih područja. Možda bi najbolje bilo odgovoriti potražiti tek za nekoliko godina, jer je još uvijek suviše rano da bi se ovom pitanju moglo suditi i donositi zaključci. Odgovor koji sada možemo pouzdano dati jeste da NATO nije u Avganistanu da bi dobio rat, već prije svega da bi izgradio zemlju, povratio demokratiju, uspostavio vladavinu prava i omogućio funkcionisanje svih institucija sistema koje su neophodne za razvoj jednog društva.

Tajne informacije vojske na internetu

GLOBAL

Facebook je naročito popularan među članovima službe sigurnosti Shin Beth, pogotovo u jedinicama za zaštitu visokih zvaničnika (VIP). Mnogi su čak online otkrili mjesto gdje rade. Shin Beth ih je upozorio još prije nekoliko mjeseci da tim detaljima koje objavljuju na internetu dovode sami sebe u opasnost i pružaju informacije neprijateljima.

IZRAELSKO Ministarstvo spoljnih poslova je objavilo da je pronašlo novu prijetnju nacionalnoj bezbjednosti, a to je internet društveni servis Facebook.

Izraelski vojnik osuđen je zatvorskom kaznom zato što je bez dopuštenja objavio fotografije svoje baze na internet stranici za druženje Facebook, objavili su svjetski mediji.

Pripadnik elitne vazduhoplovne jedinice je dobio 19 dana zatvora zato što je bez dopuštenja objavio na Facebooku "osjetljive" fotografije svoje baze.

Veliki broj izraelskih vojnika objavio je na internetu fotografije snimljene za vrijeme njihove vojne službe ili služenja u rezervnom sastavu, usprkos direktivi vojske da je zabranjeno snimati u bazi bez zvanične dozvole.

Nakon toga, izraelska avijacija je nedavno naredila vojnicima koji služe u elitnim i osjetljivim jedinicama da povuku sve fotografije na stranici Facebook. Izraelska vojska "poznaje opasnosti koje su povezane s upotrebom interneta i preduzima neophodne mjere obrazovanjem vojnika i primjenom propisa, kako bi spriječila objavljivanje snimaka osjetljivih materijala", navodi se u saopštenju koje je objavljeno tom

prilikom.

Izraelske bezbjednosne službe, koje paze da osjetljive informacije ne dođu u javnost, ustanovile su da izraelski vojnici, koji su otvorili svoje stranice na Facebooku, nenamjerno iznose i povjerljive podatke. Na primjer, objavljuju svoje fotografije u uniformi s oružjem. Time ugrožavaju sigurnost Izraela. Zato je objavljena

niku, vojnici koji su već otvorili svoje stranice, te objavili da su pripadnici izraelske vojske, moraće ih zatvoriti.

I izraelsko Ministarstvo odbrane otkrilo je nedavno da je desetine, a možda i stotine, fotografija s tajnim vojnim informacijama objavljeno na web stranici Facebook i sada nastoji da ih što prije pronađe i ukloni.

Pripadnici izraelske vojske

nova lista pravila kojima se određuje što pripadnici izraelske vojske smiju, a što ne smiju iznositi na Facebooku. Nije im zabranjeno samo pojavljivanje na Facebooku. Moći će otvarati svoje stranice, ali neće smjeti otkriti podatke o tome što rade. Moraće paziti da ni na koji način ne otkriju da imaju veze s vojskom. Po tom pravil-

Osim fotografija vojnika koji služe u tajnim jedinicama snimljenim na skrovitim mjestima pojavljuju se i tajni podaci. Fotografije su postavili bivši i vojnici koji sada služe u izraelskoj vojsci (IDF) i na njima se vide unutrašnjost i spoljni izgled vojnih baza, tornjevi za kontrolu letova i elektronska oprema, oružani sastavi na brodovima i podmornicama...

Objavljena su i imena i brojevi pješadijskih i izviđačkih jedinica, mjesta za obuku i borbenih formacija i još mnogo više od toga. Poslije istrage ministarstvo je podijelilo poseban dokument svim članovima sistema obrane u kome su detaljno navedena sigurnosna ograničenja koja se odnose na svakoga tko se uključi u takvu mrežu preko interneta.

D.T.

Piše:
**SINIŠA
LUKOVIĆ**

Ploveća kasarna

RATNA mornarica SAD u svoju flotu postepeno uvodi nove desantne brodove-dokove LPD (Landing Platform Dock) tipa „San Antonio“ koji će narednih godina biti njena okosnica kada su u pitanju velika plovila za transport i iskrcaj pripadnika američke mornaričke pješadije, njihovog naoružanja i opreme u raznovrsnim misijama.

Američko Ministarstvo odbrane do sada je naručilo 12 brodova klase „San Antonio“ koji će svojim modernim tehničko-tehnološkim karakteristikama zamijeniti čak 41 plovilo

LPD-17, „New Orleans“ LPD-18 i „Mesa Verde“ LPD-19, a do kraja ove godine u službu će stupiti i četvrti koji je dobio ime „Green Bay“ LPD-20.

„San Antonio“ je brod dužine 208,5 metara, širine 39,1 i srednjeg gaza od 7 metara, a puni deplasman mu je 23.500 tona. Brzinom od 22 čvora preko dvije osovine sa propelerima prekretnih krila, pokreću ga četiri

Što se vazduhoplovne komponente tiče, brod može ukrcati dva transportna helikoptera tipa „CH-53E Super Stallion“ ili dva vazduhoplova sa vertikalnim slijetanjem i polijetanjem tipa „MV-22 Osprey“, odnosno četiri transportna helikoptera tipa „CH-46 Sea Knight“, ili 6 „UH-1 Huey“, ili pak 6 borbenih helikoptera tipa „AH-1 Cobra“.

Naoružanje broda čine dva brzoimetna topa za blisku odbranu tipa

„Bushmaster II“ kalibra 30 mm, dva lansera protivavionskih raketa RAM i četiri mitraljeza kalibra 12,7mm.

Brodove klase „San Antonio“ posebnim čini njihov jedinstven izgled jer nemaju klasičnih jarbola

na čijim se mjestima nalaze dva osmougaona kupa unutar kojih su smješteni gotovo svi elektronski senzori. Taj sistem nazvan je AEM/S (Advanced Enclosed Mast/Sensor System) i prvi put se serijski u američkoj ratnoj brodogradnji primjenjuje upravo na klasi „San Antonio“.

Na klasi „San Antonio“ primjenjena su i najmodernija rješenja u automatizaciji upravljanja brodskim navigacionim i pogonskim kompleksom, a u odnosu na prethodne tipove desantnih brodova značajno su unaprijeđeni uslovi u kojima radi i živi posada, odnosno ukrcani marinci. Tako brod pored ostaloga

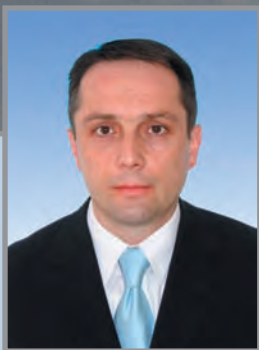
ima mnogo komfornije smještajne prostorije, 24-vorokrevetnu bolnicu sa dvije operacione sale, dvije stomatološke ambulante, apoteku, dvije vježbaonice i teretane, poštu, te mini-trgovački centar.

starijih klasa desantnih brodova tipa LPD 4, LSD 36, LKA 113 i LST 1179. Svaki od novih brodova u prosjeku košta 1,3 milijardi dolara. Do sada su u sastav RM SAD uvedena tri broda i to „San Antonio“

dizel motora „Colt-Pielstick“. Posadu čini 360 ljudi od čega 28 oficira, a brod može ukrcati i prevoziti 699 marinaca od čega 66 oficira, do maksimalno 800 ljudi.

Piše:
Miroslav
Rajković

TU-160

Strateški bombarder Tupoljev

TU-160
BLACKJACK

NA NEDAVNO održanoj vojnoj paradi u Moskvi, povodom 63. godišnjice pobjede nad fašizmom, prvi put nakon 1990. god., nebo nad Crvenim trgom su u niskom letu zaparali borbeni avioni ruskih Vazduhoplovnih snaga.

Jedan od posebno zanimljivih aviona bio je Tupoljev TU-160.

nastavak na sljedećoj strani ...

... nastavak sa prethodne strane

TUPOLJEV (Tupolev) TU-160 (NATO reporting name BLACKJACK) je supersonični, teški strateški bombarder – nosač raketa velikog dometa, nuklearnog i konvencionalnog punjenja. Na izvjestan način, pandan je američkom projektu B1-B. Namijenjen je strateškim vazdušnim patrolama (strategič air patrol) kao i napadačkim misijama brzih penetracija na neprijateljskoj teritoriji u cilju uništenja izuzetno značajnih vojnih ciljeva, tipa podzemnih komandnih mjesta, mobilnih i stacionarnih lansera raketa većeg dometa, komunikacionih čvorišta, radarskih sistema strateškog značaja i sl. Iako dizajniran da ima smanjen radarski odraz kao i smanjenu IC-vidljivost, TU-160 po ovim performansama ne spada u "nevidljive", odnosno avione tipa STEALTH.

Rusija trenutno posjeduje oko trideset aviona ovog tipa u operativnoj upotrebi, uz opasku da je ovo ipak gruba procjena, s obzirom na aktuelnu redefiniciju strateških interesa Rusije i u vezi sa tim vrlo dinamičan vojni budžet. Izvjestan broj ovih aviona je nakon nestanka Sovjetskog saveza ostao stacioniran u Ukrajini, ali su oni vraćeni u Rusiju, uz kompenzacioni dogovor.

Ideja za razvoj sovjetskog supersoničnog strateškog bombardera datira još od 1967. god. Postepeno su definisani vrlo visoki zahtjevi i to posebno u pogledu brzine i nosivosti. Imalo se na umu odgovoriti na američki projekat XB-70. Međutim, ubrzo se pokazalo da bi razvoj takvog aviona bio ekstremno skup a njegova praktična realizacija vrlo upitna, što je uslovalo redefiniciju projektnih zahtjeva uz izvjesne restrikcije. Već 1972. god. definisane su jasne potrebe za teškim strateškim bombarderom kao i taktičko tehnički zahtjevi u vezi sa tim. Tada je to trebalo da bude odgovor na novi američki projekat B-1. Na osnovu sprovedenog konkursa,

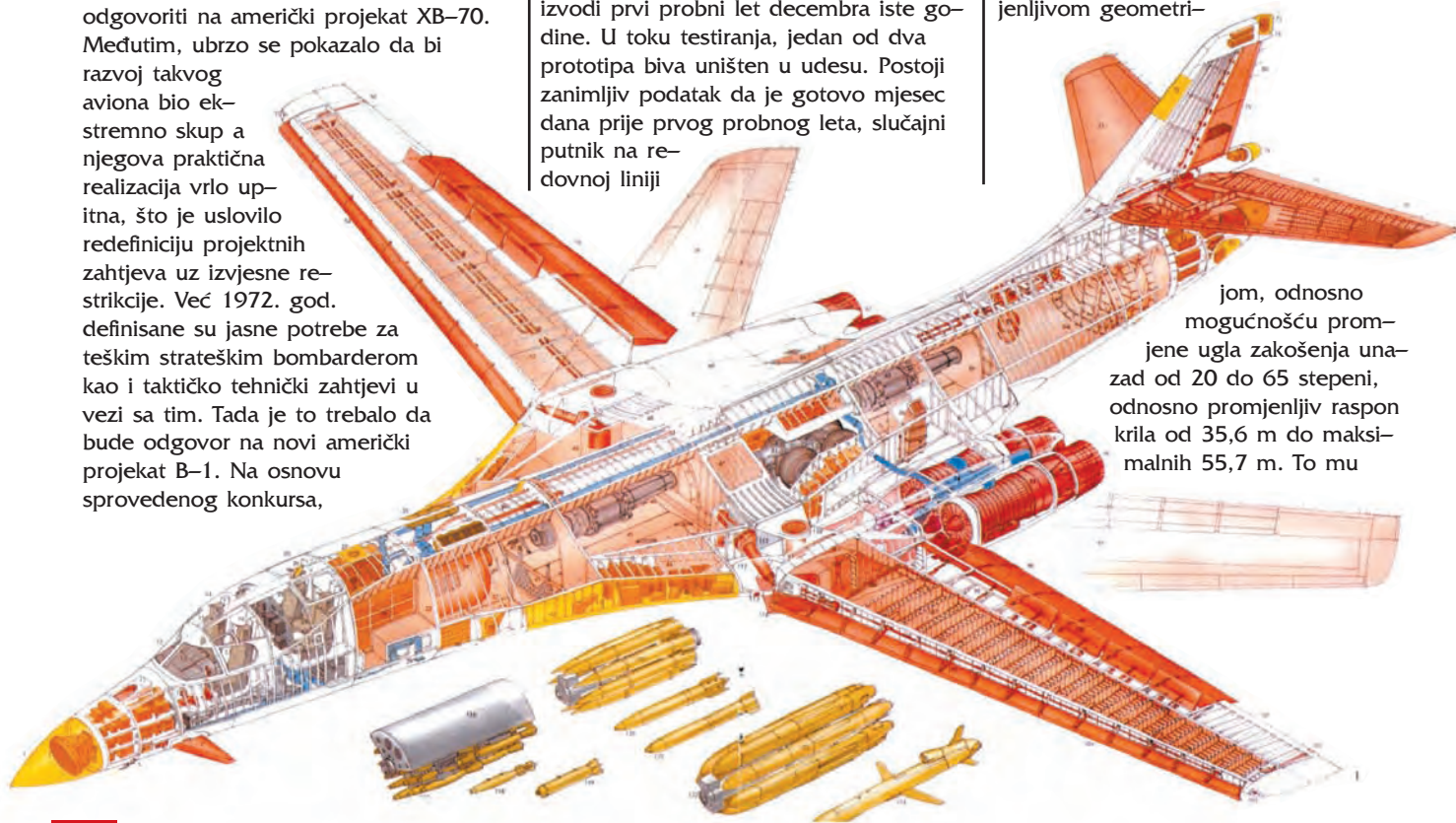

Moskva – Vojna parada povodom 9. Maja

1973. god. posao realizacije ideje je dobio razvojni biro OKB TUPOLJEV. Pristupajući razvoju, pažljivo su razmatrana iskustva sa nekih već operativnih projekata, a posebno Tupoljev (Tupolev) TU-144, TU-95, TU-22M, Mjasišev (Myasishchev) M-18, Suhoj (Sukhoi) T-4. Već 1975. god. došlo se do potpuno definisane razvojne ideje, pri čemu se kao uzor za dizajn najuspješnijim pokazao koncept M-18. Tokom 1981. god., razvojni biro Tupoljev završava gradnju dva prototipa, a probni pilot Boris Veremej (Veremey) izvodi prvi probni let decembra iste godine. U toku testiranja, jedan od dva prototipa biva uništen u udesu. Postoji zanimljiv podatak da je gotovo mjesec dana prije prvog probnog leta, slučajni putnik na re-

uspio fotografisati urađeni prototip.

Ubrzo nakon detaljno sprovedenih testova, 1984. god. Počela je serijska proizvodnja u fabrici u Kazanu (Kazan air industrial association), a novi avion dobija zvaničnu oznaku TU-160. Probni letovi u vojnom vazduhoplovstvu počinju 1987. god., u maju iste godine dolazi do prve isporuke a time i uvođenja u operativnu upotrebu. Naziv "Bijeli labud", TU-160 dobija zbog specifičnog bijelog antirefleksnog finiša. TU-160 karakterišu krila sa promjenljivom geometri-

jom, odnosno mogućnošću promjene ugla zakošenja unazad od 20 do 65 stepeni, odnosno promjenljiv raspon krila od 35,6 m do maksimalnih 55,7 m. To mu

RUSKI VOJNI BUDŽET

Obnavljanje i uvećanje ekonomske i vojne moći Rusije implicira i definisanje novih pozicija na strateškoj šahovskoj tabli. Svjedoci smo vrlo dinamične konsolidacije postojećeg nivoa geopolitičkog uticaja Rusije, koji se može sagledati kroz razne aspekte. Jedan od njih svakako može biti i vojni budžet, koji se u zadnjih deset godina uvećao sa 3 milijarde \$ (1998. god.) na cijelih 32 milijarde \$ u 2007. godini. Cilj Rusije je poboljšanje odbrambenih potencijala kroz osavremenjavanje postojećih kapaciteta kao i opremanje potpuno novim generacijama vojnih sistema. Ujedno, izuzetan porast troškova za nacionalnu odbranu će, vjeruje se, značajno osvežiti posustale namjenske industrijske kapacitete, kao uostalom i sve druge industrijske grane. Prema izvjesnim prognozama, vojni budžet Rusije bi u periodu 2008. do 2012. god. mogao dostići 294 milijarde \$.

omogućava podjednako efikasan polet sa ekstremno velikim utovarom goriva i ubojnih sredstava, kao i let nadzvučnim brzinama, na većim visinama. Može dostići visinu od 16.000 m uz brzinu propinjanja 60–70 m/sek. Maksimalna brzina na manjim visinama iznosi 1030 km/h, dok na većim visinama dostiže maksimalnih 2200 km/h. Avion je dugačak 54,1 m a visok 13,1 m. Težina aviona je 110 t, dok maksimalna poletna težina iznosi 275 t. Radijus kretanja TU–160 ide od 10500 km pri maksimalnoj nosivosti od 45 t, pa do 14000 km pri normalnoj nosivosti od 9 t.

Naoružanje je smješteno u dvije separirane komore, svaka kapaciteta do 20 t. TU–160 standardno nosi po dva interna rotaciona lansera, od kojih svaki sadrži po šest Kh–55 nuklearnih raketa strateškog dometa, ili, po dvanaest Kh–15 nuklearnih raketa kraćeg dometa. U komorama može nositi i

razne vrste bombi slobodnog pada (free-falling bombs) normalnog ili nuklearnog punjenja. Dodatne rakete mogu biti kačene i sa spoljne strane. Artiljerijskog naoružanja nema.

TU–160 opremljen je savremenim navigacionim i nišanskim sistemima, radarskim sistemom za detekciju ciljeva u vazduhu, na zemlji i moru na velikim daljinama, aktivnim i pasivnim elektronskim borbenim sistemom, kao i sistemom za dopunu gorivom u toku leta (in-flight refueling system) i to avionima-tankerima IL–78 i ZMS–2. Posebno treba napomenuti i sistem upravljanja pri čemu pilot ne utiče svojim pokretima direktno na kretanje aviona, već njegove pokrete registruje kompjuter, obrađuje ih i tek tada šalje komande za pomicanje krila (fly-by-wire system).

Posada se sastoji od četiri člana i to: pilot, kopilot, oficir za upravljanje naoružanjem i oficir za upravljanje odbrambenim sistemima. Sva sjedišta za posadu su opremljena sistemom za katapultiranje tipa K–36 DM.

- dometa tipa Kh–90 (3M25–Meteorit)
- TU–160 PP kao varijanta za ofanzivna i zaštitna elektronska dejstva
- TU–160 R kao strateška izviđačka platforma
- TU–160 SK koji je prvi put prikazan kao komercijalna verzija na Singapur-air-show 1994. god. a podrazumijeva na trup aviona zakačenu malu svemirsku letjelicu "BURLAK". Tupoljev je 1995. god. stupio u partnerski odnos sa Njemačkom firmom OHB–System u cilju proizvodnje ove letjelice.
- TU–170 definisan kao konvencionalni bombarder (izlazeći u susret SALT–2 ograničenjima)

Avgusta prošle godine, povodom ponovnog uspostavljanja redovnih strateških vazdušnih patrola, vicepremijer Rusije Sergej Ivanov je svojim zapadnim partnerima uputio objašnjenje da ne brinu. Naime, kako je pojasnio, ova se leteća dežurstva ne upravljaju hladnoratovskim

Vladimir Putin u pilotskoj kabini Tupoljeva

Postoji više verzija TU–160:

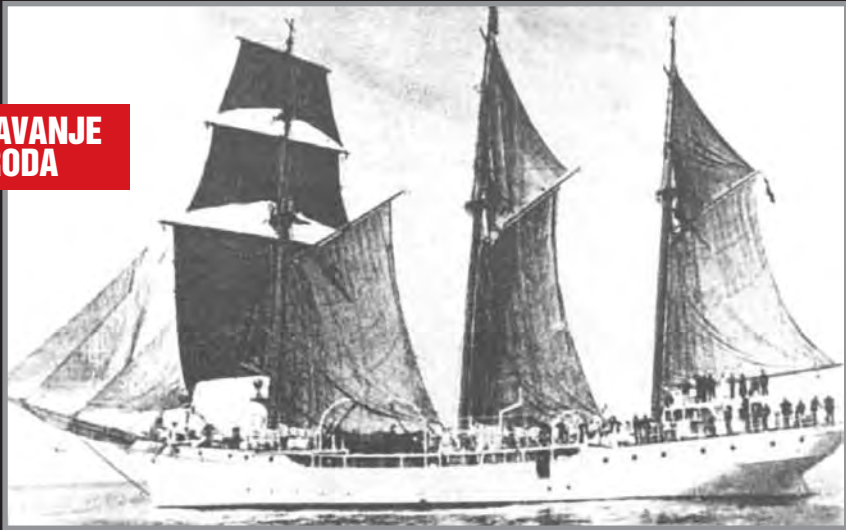
- TU–160 V koji koristi tečni hidrogen kao pogonsko gorivo,
- TU–160 M koji nosi dvije rakete strateškog

načinom razmišljanja, već se odvijaju uz strogo poštovanje normi međunarodnog prava i nenarušavanja tuđeg vazdušnog prostora. Dodao je da ti avioni lete u oblastima u kojima Rusija ima evidentne nacionalne i ekonomske interese, te da u tome nema agresivnih namjera.

MINISTARSTVO ODBRANE POČELO OBILJEŽAVANJE VELIKOG JUBILEJA ČUVENOG ŠKOLSKOG BRODA

OBILJEŽAVANJE jednog od najznačajnijih jubileja iz novije istorije pomorstva na istočnoj obali Jadranskog mora, 75-te godišnjice školskog broda Mornarice VCG „Jadran“ počelo je 26. maja u Tivtu otvaranjem izložbe fotografija, dokumenata i predmeta sa ovog atraktivnog jedrenjaka. Izložbu koja se na originalan način osvrnula na bogatu i burnu prošlost najstarijeg, najljepšeg i najvrijednijeg plovila u floti MCG, otvorio je komadant školskog broda „Jadran“, kapetan korvete Predrag Supić.

FOKUS

75 godina jedrenjaka „Jadran“

Piše:
**Siniša
Luković**

U planu je da „Jadran“ u oktobru isplovi na krstarenje Mediteranom na ruti Tivat–Barcelona–Tivat, za šta bi brod tokom ljeta trebalo da bude remontovan i pripremljen u brodogradilištu Bijela

Svojevrsni omaž ovom brodu koji je već tri četvrti vijeka prava „škola pod jedrima“ za mlade mornaričke oficire i najbolji reprezent države u inostranim lukama, izložba u Tivtu, najširoj je publici učinila dostupnim niz zanimljivih fotografija sa tematikom broda „Jadran“, počev od najstarijih iz 1933. od kojih su neke korišćene i kao zvanične razglednice Tivta, te razne predmete, navigacione instrumente, brodsku opremu i alate koji se koriste u svakodnevnom životu na „Jadranu“, kao i više umjetničkih slika koje su brodu oduševljeni njegovom ljepotom, godinama poklanjali razni slikari. Ističući da je ova izložba samo uvod u niz manifestacija kojima će Ministarstvo odbrane i Mornarica Crne Gore obilježiti „Jadranovu“ 75. godišnjicu aktivne službe, kapetan korvete Supić je naglasio da će proslava kul-

minirati velikom svečanošću na palubi „Jadrana“ koja će se održati u Tivtu 19. avgusta ove godine, tačno na dan kada je brod prije 75 godina upisan u flotnu listu Ratne mornarice tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Inače, istorijat „Jadrana“ počinje još 1926. kada je tadašnja pomorsko-propagandna organizacija „Jadranska straža“ pokrenula akciju prikupljanja novčanih priloga u cijeloj Kraljevini Jugoslaviji za izgradnju novog školskog broda za potrebe tada mlade jugoslovenske Ratne mornarice. „Jadranska straža“ uspjela je da sakupi oko milion ondašnjih dinara, to jest osminu od ukupno potrebnih preko 622 hiljade tadašnjih njemačkih maraka koliko je u njemačkom brodogradilištu „H.C. Stulcken und Son“ u Hamburgu, koštala izgradnja novog broda koga je projektovao jugoslovenski inženjer

Josip Škarica. Ostatak potrebnog novca stoga je obezbijedila RM Kraljevine Jugoslavije uzimanjem kredita i iz reparacija za njemačko razaranje Srbije u Prvom svjetskom ratu. Školski jedrenjak je dobio ime „Jadran“, a u potpunosti završen 27. juna 1933. godine kada je i isplovio iz Njemačke za Jugoslaviju. Prva luka u koju je novi brod uplovio u domovini, bila je upravo Tivat gdje je „Jadranu“ 16. jula 1933 priređen veličanstveni svečani doček u kome su učestvovali brojni ratni brodovi KRM, čak i hidroavioni. „Jadran“ je do sada imao ukupno 19 dužih međunarodnih krstarenja, a ove bi godine trebalo da isplovi i na jubilarno 20 putovanje svjetskim morima. U planu je naime, da „Jadran“ u oktobru isplovi na krstarenje Mediteranom na ruti Tivat–Barcelona–Tivat za što bi brod tokom ljeta trebalo da bude remontovan i pripremljen u brodogradilištu Bijela.

Inače, Ministarstvo odbrane Crne Gore, pored ovog krstarenja i centralne proslave zakazane za 19. avgust, 75-to godišnjicu školskog broda „Jadran“ obilježiće i izdavanjem prigodnog propagandnog materijala, štampanjem letaka i brošura o brodu, snimanjem reklamnih spotova i TV emisija o „Jadranu“, izdavanjem nove poštanske marke sa motivom broda, organizacijom jedriličarske regate, slikarske kolonije i izložbe slika, izradom novog internet sajta „Jadrana“, te koncertom crnogorskog Simfonijskog orkestra.

Doček jedrenjaka „Jadran“ u tivatskoj luci 1933. godine

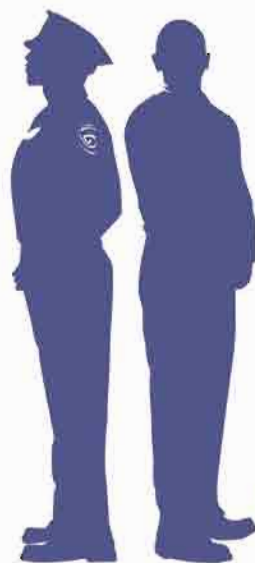

SMATRATE LI DA JE POLICAJAC POSTUPIO NEPRAVILNO I NEPROFESIONALNO?

- Bio nepristojan prema Vama,
- Primijenio prekomjernu silu,
- Nezakonito Vas lišio slobode,
- Zloupotrebio svoja ovlaštenja,
- Tražio novac ili primio mito da ne bi preduzeo službenu radnju
- Na drugi način ugrozio Vaša prava

Možete uložiti prigovor na rad i postupanje službenika policije najkasnije 30 dana od dana primjene ovlaštenja ili preduzimanja službene radnje.

Uprava policije Crne Gore

19821

Telefon za prigovore građana
na postupke policije

KAKO PRIGOVORITI?

Pozivom na jedan od brojeva telefona:
direktni broj 19821
mob: 069/349-000
067/449-000
faksom na broj 19820
E-mail: gradjani.policija@cg.yu

Unutrašnja kontrola Uprave policije će provjeriti Vaše navode i, u slučaju potvrde Vaših navoda, odnosno prekorachenja i zloupotrebe policijskih ovlaštenja, preduzeće mjere i radnje u skladu sa zakonom.
O preduzetim mjerama bićete povratno obaviješteni.

IZGRADIMO POVJERENJE!

KRENIMO PRAVIM PUTEM ZAJEDNO

Paranoja ima opravdanje

Piše:
Leftfield

OVDJE se nećemo baviti krađom, is-torijom i metodama krađe podataka nego efikasnom zaštitom. Nećemo govoriti ni o količini paranoje, jer u ovom slučaju ona ima debelo opravdanje. Zaštita podataka se mora shvatiti kao preventiva, kao prvi i posljednji vid reakcije. Sve ostalo, jednostavno je kasno! Tipična (osnovna) podjela zaštita dijeli se na:

- fizički pristup
- hardverski mehanizmi;
- operativni sistemi;
- instalacija zaštitnih aplikacija.

Pod širom zaštitom bi dodali:

- izrada sigurnosne politike; arhitekture; dizajna...;
- edukacija osoblja;
- zabrana programa koji su ranjivi;
- izrada posebnih aplikacija, itd...

Naravno, na prvom mjestu je planiranje: izrada sigurnosne politike, izrada arhitekture, dizajn, implementiranje i efektivno rukovođenje sigurnošću. Sigurnosna politika mora da podrazumjeva i obaveznu edukaciju

osoblja koje će da koristi dio sistema, kao i restriktivne mjere pristupa. Fizički pristup računarima mora biti ograničen na samo one ljude koji neće ugroziti bezbjednost. To je jedan od najbržih i najlakših načina da se nelegalno dođe u posjed željenih informacija. Sve je uzalud ako vaš kolega donese zaraženi usb-flash-drive i unese virus u mrežu, ili ima informacije na laptop-u kojeg će da ostavi na parking-u u autu nekoliko sati. Ostalo sami možete da zamislite. Pod hardverskim mehanizmima se podrazumjeva zabrana korišćenja usb-flash-drive, korišćenja CD-a, i uopšte pristup unutrašnjem dijelu kućišta. I dalje se na internetu spominje kompanija iz Novog Sada koja je zazičala svoj server kako bi ga zaštitili od krađe.

Na našim prostorima, nažalost, veoma je malo kompanija koje imaju ikakav pristup bezbjednosti a kamoli nešto ozbiljniji. Kod nas se

Enigma – Njemci su je koristili za enkripciju podataka u Drugom svjetskom ratu. Saveznici su sa lakoćom već 1939. dešifrovali njemačka kodirana dokumenta

ozbiljije smatra ako neko instalira neku "polovičnu" distribuciju Linuxa a da ne pričamo o Windows sistemima kada je bezbjednost u pitanju. Za iole ozbiljniju zaštitu se koriste operativni sistemi poput BSD-a (OpenBSD, FreeBSD...), Solaris, Debiana, pa sve do ručno pravljenih sistema... Svakako, sami podatak koji operativni sistem se koristi mora da bude strogo pov.

Gotovo da ne znam kompaniju (osim nekoliko prijatelja) koja enkriptuje hard diskove i na taj način čuva podatke od krađe. Koliko god se trudili i ma šta god uradili da zaštitite informacije, skoro sve može biti uzalud ako neko pristupi fizički računaru. Curenje podataka je veoma ozbiljna stvar. Na osnovu svjetske statistike više od petine evropskih kompanija su otpustili radnika radi kršenja sigurnosne procedure o zabrani curenja podataka.

Uglavnom su slali veoma osjetljive podatke u vezi kompanije u kojoj rade preko emaila. I najvažnije, bilo kakva informacija o bilo kom dijelu mreže, bilo kom programu koji koriste, svaki kontakt preko računara, čak i najobičniji email koji ne nosi nikakvu posebnu informaciju je dovoljan za početak planiranja ulaska u vaš sistem.

Trojanski konj po kome su određeni virusi svrstani u grupu Trojanci. Takvi virusi se ubacuju u računar da bi došlo do eksploatacije podataka

Dan za pamćenje

” U jedinstvenoj prilici koja mi je pružena prvi put u životu, bila mi je velika čast nositi crnogorsku vojnu uniformu i osjećati se kao pripadnik vojske. Tokom aktivnosti koje smo imali toga dana razbijena je tabu tema o tome šta predstavlja biti pripadnik specijalne jedinice i uživala sam gledajući i uzevši učešće u zadacima koje su nam pripremili članovi vojske, i naučila dosta toga o vojsci i aktivnostima u njoj što je prethodno bilo potpuno nepoznato za mene.

Dragana Marković (FPN)

” Vježba u Danilovgradu je simbolički pokazala ono što istorija vjekovima govori – da je crnogorska omladina uvijek bila i ostala lojalna svojoj državi i očuvanju njenog punog suvereniteta i bezbjednosti. Mladi Euro-atlantskog kluba Crne Gore ponosni su što su toga dana imali priliku da nose uniformu sa državnim grbom, ali i da pošalju jasnu i nedvosmislenu poruku domaćoj javnosti – da je bezbjednost osnovni preduslov ekonomskog i sveukupnog društvenog razvoja i da je naša budućnost NATO bez alternative!”

**Vladimir Rajčić
(Ekonomski fakultet)**

” Ja kao građanin, a i kao član Euro-atlantskog kluba, smatram ovo vrlo značajnom posjetom. Jer kako se kaže, važno je vidjeti da bi ste znali. Mi smo imali priliku da vidimo da su pripadnici Brigade za specijalne operacije zaista pravi profesionalci. Vidjeli smo kako jedan njihov dan funkcionise. Na osnovu toga mogu da zaključim da je potreban još samo jedan element, članstvo u NATO, kako bi slika bila potpuna.”

Milena Bujanja (FPN)

Na inicijativu mladih članova Euro-atlantskog kluba (EAK), a u saradnji sa Vojskom Crne Gore, u kasarni "Milovan Šaranović" u Danilovgradu organizovana je zajednička vojna vježba u kojoj su pripadnici Brigade za specijalne operacije sa članovima kluba demonstrirali segmente iz sadržaja borbenog osposobljavanja.

Mladi aktivisti EAK imali su priliku da se upoznaju sa dijelom osnovne obuke specijalaca, naoružanjem i opremom te jedinice, kao i njihovim redovnim dnevnim zadacima.

Sedam momaka i 11 djevojaka zajedno sa vojnim specijalcima uvježbavali su tehnike samoodbrane, veranja i gađanja iz vatrenog oružja.

Za mnoge od njih, kojima služenje vojnog roka nije obaveza, ovo je bila prva posjeta nekoj kasarni, kao i mogućnost da se oprobaju u redovnim vojnim zadacima.

Jednodnevni boravak u kasarni realizovan je na zahtjev mladih, a takve posjete vojsci, poznate kao "open day", praksa u većini svjetskih armija. Takođe, decenijama su bile vrlo česte i u bivšoj JNA.

Mladi EAK su uz pomoć instruktora iz Brigade za specijalne operacije prvo uvežbavali veranje uz užu, odnosno savladavanje alpinističke tarabe. Djevojke su u toj vježbi pokazale mnogo više spretnosti. Od momaka samo je jedan bio dobrovoljac da se vere uz toranj visok više od deset metara, dok je nekoliko djevojaka uspješno savladalo taj zadatak.

U drugom dijelu vježbe demonstrirana je obuka u borilačkim vještinama, a mladi su obučavani za odbranu od "rukovanja", rušenje poluge koljenom i kao i za odbranu od uboda nožem. Ženski dio ekipe šalio se da će im kratki kurs samoodbrane dobro doći za nasrtljive momke.

Ipak, treća faza – gađanje u metu vatrenim oružjem, svima je bila najzanimljivija. Nakon što su specijalci demonstrirali gađanje na snajperu "crna strela" i automatu "hekler", a mladima je uz asistenciju vojnika koji su strogo pazili da se nešto nepredviđeno ne dogodi, dozvoljeno da pucaju iz "heklera".

Kraj posjete Brigadi za specijalne operacije završen je tradicionalno – uz čorbasti vojnički pasulj.

D.T.

Mladi Evro-atlantskog kluba na obuci u kasarni Danilovgrad

